

4

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 6de jaargang - april 1986

HET GAAT WEER
SLECHT MET
BERENDRECHT

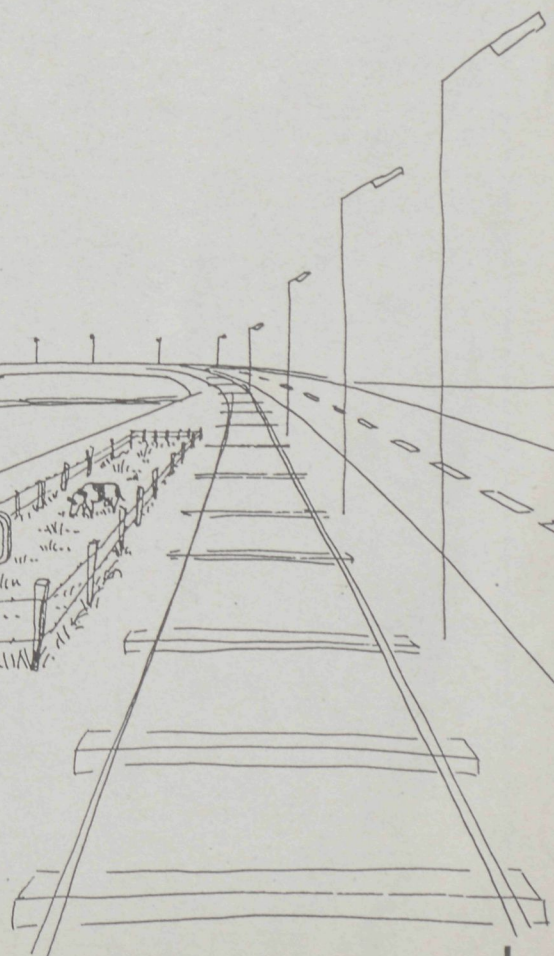
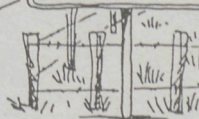
EN MET ZANDVLIET
GAAT HET
HELEMAAL NIET

EURAMA

ASSEHOR VAN MYN
PETAATEN BLÏVEN

ZANDVLIET

EDITORIAAL	2
Berendrecht en Zandvliet	3
Studiedag fosfaatindustrie	8
BRIEVEN	10
Dorpskerntransporten	11
Pak de glazen fles	14
Kontainerpark: ja, maar...	16
POLITIEK & CO	17
PCB's in de voeding	18
FLITSEN	21
Houtwallen, kap er niet mee!	22
FRONTLIJN	25
EUROPA	25
BERICHTEN	26
PUBLIKATIES	30
KALENDER	31
PUZZELEN	32

editoriaal

DE CHEMISCHE INDUSTRIE: EEN STAAT IN DE STAAT?

De onthullingen enkele weken terug over twee chemische bedrijven, nl. Amoco Fina en Phillips Petroleum, hebben ons diep geschokt. Hun manier van handelen getuigt immers van een diepe minachting voor de geldende wetgeving en het respect voor mensenlevens, hetzij van hun werknemers, hetzij van oorlogsslachtoffers in de Iraans-Iraakse oorlog.

Bij Amoco Fina is er jarenlang zonder vergunning met het kankerverwekkende benzeen omgesprongen alsof het het meest onschuldig produkt betrof, en daardoor rechtstreeks het leven van de werknemers in gevaar gebracht en de onmiddellijke omgeving zwaar vervuild. De Bond Beter Leefmilieu feliciteert dan ook de Antwerpse gerechtelijke kringen voor hun kordaat optreden tegen deze witteboordenkriminaliteit. Ook verwachten wij van de Vlaamse milieuminister Lenssens in deze zaak een ferme aanpak voor de sanering van het bedrijf en de omgeving, en de toepassing van het principe "de vervuiler betaalt". De saneringskosten mogen in geen geval afgewenteld worden op de gemeenschap.

De praktijken van het zo omstreden bedrijf Phillips Petroleum rechtvaardigen nog maar eens de eis van de milieubeweging: Phillips Petroleum moet dicht. Het is nu welletjes geweest met de ellende die Phillips Petroleum, tegen de wens van de bevolking ingeplant in Tessenderlo, veroorzaakt, zowel hier ten lande als in een ver afgelegen golf-oorlog.

Deze gebeurtenissen staan ook in schril contrast met de recente uitlatingen in patronale middens als zou de milieubeweging door haar (wetenschappelijk) onverantwoorde benadering van de problemen, flink wat banen op de helling plaatsen. Het geknoei bij Amoco en het dubieuze gedrag van Phillips Petroleum is dan ook hoogstens een wetenschappelijk gefundeerd bedreigen van de volksgezondheid en een verhogen van het lijden van oorlogsslachtoffers. Wij bedanken voor dergelijke aanpak.

Deze gebeurtenissen bewijzen ook eens te meer dat de milieubeweging en arbeidersbeweging in wezen tot hetzelfde kamp behoren. Gezonde bedrijven (letterlijk dan) zijn zowel in het belang van de werknemers als van het milieu in het algemeen. Het wordt dan ook de hoogste tijd dat de organisaties van zowel milieubeschermingswereld als arbeiderswereld rond de tafel gaan zitten om te zien hoe de problemen van chemische vervuiling gemeenschappelijk kunnen aangepakt worden.

DIRK VAN MELKEBEKE

HET GAAT WEER SLECHT MET BERENDRECHT EN MET ZANDVLIET GAAT HET HELEMAAL NIET

Al meer dan 7 jaar ijveren actiegroepen in Stabroek, Berendrecht en Zandvliet voor een objectief onderzoek van alle mogelijkheden en naar alle gevolgen (een milieu-effektrapport of M.E.R. dus) van de geplande nieuwe grensoverschrijdende wegverbinding met Nederland, de zogenaamde Zoomweg of, aan Belgische kant, de Havenweg. De akties hierrond waren legio, maar momenteel lijkt dit dossier in een ware stroomversnelling te zijn gekomen als gevolg van de beslissing om de Liefkenshoek-tunnel toch te bouwen. De Havenweg kadert hier immers in als aansluitingsweg, naar Nederland toe.

GROOTHEIDSWAANZIN

Er was een tijd dat Berendrecht en Zandvliet ten dode waren opgeschreven! Er was een tijd dat de grootheidswaanzin van de Antwerpse havenkringen deze twee polderdorpen ook van de kaart wilde vegen, net als Oosterweel, Oorderen, Wilmarsdonk en Lillo. Dat was de tijd van de enorme economische ontwikkeling. Plannen werden getekend bij de vleet, het kon niet op. Het prestige en de uitbouw van de Antwerpse haven ging boven alles, en - het dient nadrukkelijk beklemtoond - de Antwerpse regio voer er wel bij wat betreft de tewerkstelling. De keerzijde van de medaille was niet zo rooskleurig. Vele menselijke drama's zijn onopgemerkt voorbij gegaan. De mensen die het slachtoffer werden van onteigeningen hadden niks te vertellen. Ze wisten van niet veel; alles gebeurde

boven hun hoofden, geruisloos, om geen slapende honden wakker te maken.

Het duwvaartkanaal, de Zoomweg, nieuwe haven-dokken, opspuitingen van enorme industrieterreinen - die nooit vol zullen geraken - waaraan de beste poldergronden van het land opgeofferd werden, dit alles werd gul ingetekend in die jaren van economische hoogtij.

Berendrecht en Zandvliet: wat was men daar eigenlijk mee van plan? Uit plannen kunnen we opmaken dat men deze toen nog rustige, schilderachtige polderdorpen wenste op te offeren aan de haven. Ze werden trouwens in 1958 (28 jaar geleden!) aangehecht bij de stad Antwerpen. Waarom zou Antwerpen twee dorpen op zo'n 25 km afstand, twee dorpen waarmee het tot dan toe nog weinig of niets te maken had, aanhechten? De verklaring is zo klaar als een

klontje: om ze onder water te zetten, om er industrieterreinen van te maken, om het havengebied tot daar uit te breiden!

GEWESTPLANNEN

Maar in die zestiger jaren bereidde men ook het gewestplan Antwerpen voor. De wet van 29 maart 1962 over de stedenbouw en de ruimtelijke ordening bepaalt dat de verschillende bestemmingen van de bodem worden vastgelegd in plannen. "De ordening wordt ontworpen zowel uit economisch, sociaal en esthetisch oogpunt als met het doel 's lands natuurschoon ongeschonden te bewaren" (artikel I). In die geest werd dan ook het gewestplan uitgewerkt (K.B. 20.04.67). Bij kontrakten van 18 augustus '67 en 4 april '68 heeft de overheid de uitwerking van het gewestplan Antwerpen opgedragen aan de vereniging voor het streekplan "Schelde-Dijle".

In drie fasen werd geleidelijk gewerkt naar dit gewestplan toe:

1° faze: Berendrecht en Zandvliet worden in dit eerste algemeen structuurplan niet in detail besproken. Ze vallen volledig onder de "Metropool Antwerpen". Berendrecht-Zandvliet worden met een 'totale woonzone' aan elkaar gehecht.

2° faze: inventaris van de bestaande toestand (begin: september '67):

a) bijwerking van de meest recente kaart van het bodemgebruik d.m.v. luchtfoto's en terreinverkenning ter plaatse;

b) inventariskaart van de goedgekeurde of in voorbereiding zijnde gemeentelijke plannen van aanleg, van de goedgekeurde verkavelingen, van de goedgekeurde of in ontwerp zijnde industrieterreinen, van de goedgekeurde en ontworpen infrastructuurwerken, projecten tot ontsluiting of bescherming van verschillende ruimten.

3° faze: voorontwerp van gewestplan. Een belangrijke bijlage vergezelt dit voorontwerp, nl. consultaties waarin men het heeft over kontrakten met gemeentebesturen.

Wat zien we? Dat noch in faze 1 noch in faze 2 de dorpen Berendrecht en Zandvliet aangestipt worden! In het structuurplan (faze 1) spreekt men enkel over 'stadsgewest rechteroever', gevormd door de 'metropool Antwerpen en de suburbane zone'.

Dit om aan te tonen uit welke visie de planning in de twee polderdorpen gemaakt is. Gelukkig hebben de feiten een stokje in de Antwerpse

wielen gestoken. Er is een einde gekomen aan de economische explosie. Het kon niet blijven duren, het heeft niet blijven duren. Voor de inwoners van Berendrecht-Zandvliet is dat de redding geweest. De plannenmakers hebben af moeten zien van hun stoute dromen. Berendrecht en Zandvliet bleven bestaan omdat de inwoners het zelf wilden. Was de tol van vier historische, prachtige polderdorpen immers nog niet zwaar genoeg?

MASTODONTVERKAVELING

Zeer merkwaardig is het spelletje dat gespeeld is met de wijk het 'Viswater'. Deze mastodontverkaveling werd ook zo'n 20 jaar geleden gepland. Woonuitbreiding op een serieuze afstand van de dorpskern, in de planning van toen de meest nabije woonwijk in het toekomstige havengebied. De rest van het dorp zou immers verdwijnen, in het Viswater moesten de verdreven Berendrechtenaars dan maar gekazerneerd worden...

Deze initiale plannen werden op het VOORONTWERP grondig gewijzigd: vooral omwille van de belangrijke luchtverontreiniging in deze streek werden zowel de enorme 'Viswater'-uitbreiding als de 'totale woonzone' tussen Berendrecht en Zandvliet geschrapt.

Maar... stel u onze verbazing en vooral teleurstelling voor toen we op het ONTWERP-gewestplan vaststelden dat de oppervlakte van de wijk 'Viswater' zomaar eventjes VERDRIEDUBBELD was!

Uiteraard onder druk van de stad Antwerpen die allicht op deze manier de stadsvlucht wil tegengaan, de open ruimten en de natuur- en landbouwgebieden wil sparen, aangegeven als hoofdbekommernissen bij deze gewestplannen, waarin de toenmalige schepen van ruimtelijke ordening, Cools een, naar onze mening, toch niet onbelangrijke rol heeft gespeeld.

De Regionale Commissie van Advies, die de allerlaatste vertolking is naar het beleid toe van de wil van de bevolking en gemeentebesturen sprak zich onomwonden uit tegen verdere uitbouw van het Viswater. Immers, voor mensen van de streek zelf hoefde die enorme woonuitbreiding niet, zoals trouwens duidelijk blijkt uit de bevolkingssamenstelling in het reeds bestaande gedeelte van het Viswater. Hier wonen voor meer dan 90% mensen die niet uit de polderdorpen afkomstig zijn. Men trekt aldus mensen aan

uit o.m. de Antwerpse agglomeratie. Men schept een getto van mensen met een andere mentaliteit. Men huisvest ze bovendien op een veel te grote afstand van de dorpskern: onverantwoorde planning!

Er werden reeds gronden gekocht door een aantal maatschappijen voor sociale woningbouw. Wij hebben niets tegen sociale woningbouw, integendeel. Maar wij verkiezen een andere manier om mensen te huisvesten: kleinschalig in de bestaande woongebieden (inbreiding) i.p.v. uitbreidingsgebieden nabij geplande grote infrastructuurwerken (Duwvaartkanaal, havenweg).

Men is voor 1979 toch alvast maar begonnen met het omwoelen van de 'landschappelijk waardevolle gebieden', om aldus de makers van de definitieve gewestplannen voor een vol-dongen feit te plaatsen.

De monsterverkaveling 'het Viswater' is inmiddels grotendeels voltooid, ondanks de planologische bedreigingen.

DE HAVENWEG

Jaren geleden plande men een 'Zoomweg', een noodzakelijke grote verbindingsweg tussen de twee wereldhavens Antwerpen en Rotterdam. Noodzakelijk omdat de verkeerssituatie in de dorpen Hoevenen, Stabroek, Berendrecht, Zandvliet, vooral Putte (grensovergang) en in de wijk Leugenberg niet langer houdbaar is. Zwaar verkeer raast door de dorpskernen. Rijdende bommen (tankwagens) komen er dagelijks met tientallen doorheen geraasd. Een nieuwe verbinding met Nederland is nodig.

Een eerste tracé van deze Zoomweg liep doorheen een aantal natuurgebieden en was daarom volkomen onaanvaardbaar. De milieuschade van dit tracé was gewoonweg niet te overzien. Na een moeizame gekombineerde actie van de 'Werkgroep Zoomweg', waarin vele groepen van zowel Belgische als Nederlandse zijde deelnamen, werd dit tracé verlaten. De miliegroepen stelden als alternatief het doortrekken van de havenweg voor vanaf het ronde punt voor de Tijsmanstunnel. Reeds jaren geleden werd op de plannen gekozen voor een verdertrekking van die havenweg ten oosten van Berendrecht-Zandvliet, naar de Schelde-Rijnbrug toe, in combinatie met een spoorweg. Dit tracé werd duidelijk vastgelegd in samenhang met het duwvaartkanaal dat vanaf het huidige fort van

Stabroek in de Abtsdreef doorheen natuur- en landbouwgebieden zijn weg zou vinden naar het Schelde-Rijnkanaal toe.

Gelukkig is er de grootste Vlaamse milieu-actie aller tijden geweest, dank zij dewelke wij nu mogen hopen dat dit allesverwoestende Duwvaartkanaal er nooit zal komen. Maar dan komt er ook geën verbinding met het Schelde-Rijnkanaal! Het havenwegtracé heeft zijn eerste reden van bestaan op die manier verloren!

Daarenboven heeft het "Algemeen Polders Verbond" in het begin van de jaren '70 een prachtig alternatief voorgesteld: in plaats van de oorspronkelijk geplande twee insteekdokken aan het kanaaldok B2 beslist het stadsbestuur over te gaan tot de bouw van één dok, het inmiddels in gebruik genomen Delwaidedok. Vermits van de bouw van twee dokken is afgezien, is ten zuiden van Berendrecht meer ruimte vrij gekomen. Nu zit men hier dus met een zeer brede strook, waarmee men nog alle kanten uit kan.

Anderzijds heeft men jaren geleden, langsheen het kanaaldok B2-B3 een strook van zo'n 300m onteigend en reeds gedeeltelijk opgespoten omdat men zinnens was een heuse 'RING' aan te leggen rond Berendrecht-Zandvliet (voorontwerp-gewest-plan).

OMSINGELING

Het is overduidelijk dat het steeds de bedoeling van de stad Antwerpen geweest is de grens van het havengebied te verleggen tot de OOST-KANT van de twee dorpen (meer dan 8.500 inwoners!).

De havenweg moet zeker vanuit die optiek bekeken worden, evenals het absurde ringproject van enkele jaren geleden. Onze polderse raadsleden hebben zich steeds terecht heftig verzet tegen deze belachelijke ring. Berendrecht en Zandvliet zijn toch geen steden die ook hun ring moeten hebben...

Indien men die omsingeling van Berendrecht en Zandvliet dan toch wil vermijden, indien men dus wil vermijden dat Berendrecht en Zandvliet havengebied worden, dan moeten de mensen van Berendrecht-Zandvliet zich ook met alle middelen verzetten tegen het vernieuwde omsingelingsgevaar van de havenweg en van de spoorwegverbinding. Terloops, deze spoorverbinding is enkel en alleen gepland ten dienste van en op vraag van de industrie die TWEE uitwegen

wil voor gevaarlijke produkten e.d. De Lillobrug, speciaal aangelegd hiervoor, is een technisch fiasko, onbruikbaar! Moeten de duizenden inwoners van Berendrecht-Zandvliet opdraaien voor die brug-flaters?

ALTERNATIEVEN

De reeds voor de 'ring' onteigende gronden zijn ruim voldoende om een nieuwe wegverbinding met Nederland aan te leggen. Er is naar onze mening voldoende mogelijkheid om de geluidshinder tot een minimum te beperken. Als men tussen de weg en de woonkernen van Berendrecht en Zandvliet een degelijke hoge dijk aanbrengt met voldoende bomen en struiken erbij, kan de visuele en auditieve vervuiling tot een strikt minimum beperkt worden, zeker véél gemakkelijker dan zulks het geval zou zijn bij het oostelijk tracé op een verhoogde berm.

De schade aan woningen, natuur- en landbouwgebieden is zeer miniem vergeleken bij het geplande tracé. Waarom dan het tracé van de havenweg niet verleggen? Waarom niet gekozen voor een tracé dat zo nauw mogelijk aansluit bij de reeds bestaande bedieningsweg van het nieuwe dok, doorstekend naar het kanaaldok waarlangs hij onder de Schelde-Rijnbrug de Nederlandse grens oversteekt? Dit brengt ons natuurlijk bij het probleem van de douane-installaties die bij deze nieuwe grensovergang zeker dienen te worden voorzien. Om het zware verkeer uit de dorpen te houden is dit een allereerste voorwaarde. Zulks geldt overigens voor eender welk tracé.

De motieven voor onze keuze van bovenvermeld alternatief zijn zeer eenvoudig. De essentiële punten kwamen reeds ter sprake. We voegen hier nog aan toe dat het oostelijk tracé het einde zou betekenen voor 3 prachthoeven en van een 15-tal huizen. Bij ons alternatief moet geen enkele woning eraan geloven!

Het oostelijk tracé isoleert de wijk 'Hoek van Zandvliet' waar heel wat mensen wonen, die aangewezen zijn op de Zandvlietse dorpskern,

op complete wijze van deze kern. Daarenboven worden niet minder dan 9 bestaande straten doorsneden.

Wij zijn er ons wel van bewust dat zowel het ene als het andere tracé zijn nadelen heeft. Van een nieuwe autoweg zijn de nabijwonenden nog nooit beter geworden wat betreft hun woon- en leefomstandigheden. Ook hier zullen mensen een stuk van hun leefbaarheid verliezen. Wij willen echter dat gekozen wordt voor de minst schadelijke oplossing, dat alle belangen in rekening worden genomen en dat op de eerste plaats met de wensen van de bewoners zelf, die er uiteindelijk toch mee zullen moeten leven, rekening wordt gehouden.

De stad Antwerpen verwaarloost nu reeds 28 jaar lang deze 'verstoten dorpen omwille van de havenbelangen'. Daar moet nu eindelijk maar eens een eind aan komen. Wij vragen een overheid die haar democratische plichten ook in onze polderdorpen (zo tekenend 'distrikten' genoemd) op zich neemt en het voor de bevolking opneemt.

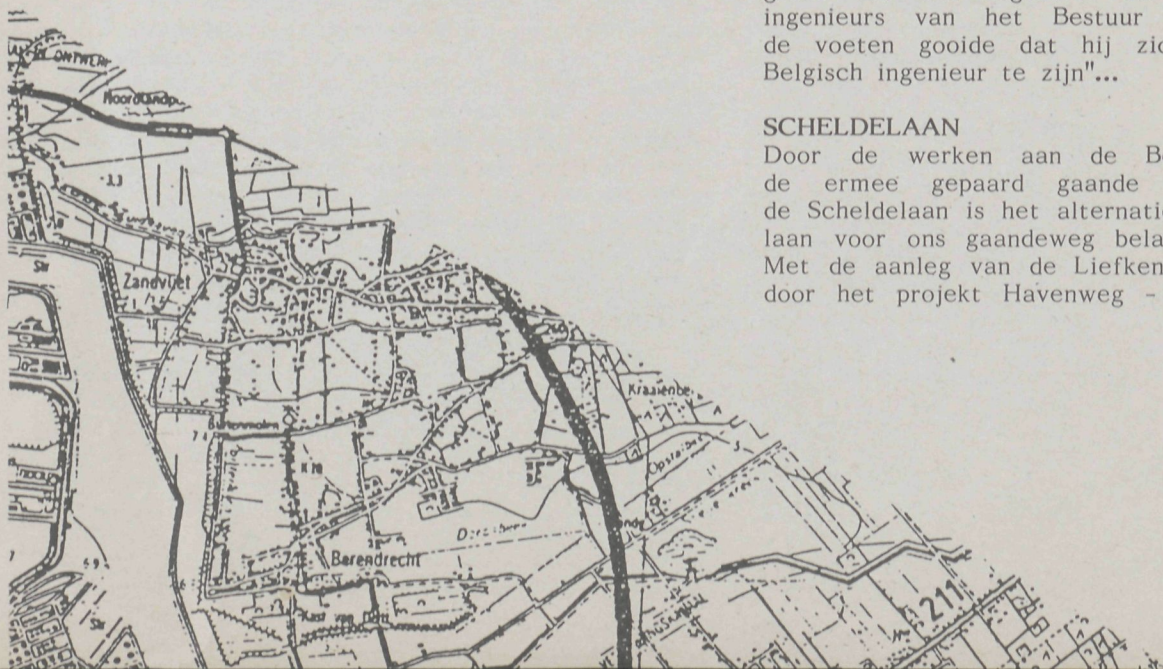
Zo schreef Aktiegroep Polders' Leefmilieu in haar brochure "Bedreigd landschap bij de Polder" op 25/03/79. Deze tekst hebben we, mits enkele kleine aanpassingen, als situering van het probleem gebruikt. Fundamenteel is er immers niets gewijzigd. Alles wat na de lancering van de aktie in december 1978 (Jaar van het Dorp...) is gebeurd, laat zich samenvatten in enkele grote krachtlijnen:

MILIEU-EFFEKT-RAPPORTERING

Ondanks tientallen vragen aan en beloften van tientallen politici dat een M.E.R. hier perfect op zijn plaats zou zijn, beschikt men tot op heden voor dit probleem nog niet eens over een objectieve vergelijking van alle mogelijkheden, dit in tegenstelling met onze noorderburen die over het aansluitend tracé op hun grondgebied drie boekdelen hebben opgemaakt waarin uitvoerig wordt ingegaan op de weerslag van diverse tracés, zowel op verkeerstechnisch vlak als op milieugebied als op financieel vlak. Het contrast tussen deze 2 benaderingen is dermate groot dat een ingenieur uit onze rangen de ingenieurs van het Bestuur der Wegen voor de voeten gooide dat hij zich "schaamde een Belgisch ingenieur te zijn"...

SCHELDELAAN

Door de werken aan de Berendrechtssluis en de ermee gepaard gaande aanpassingen van de Scheldelaan is het alternatief via de Scheldelaan voor ons gaandeweg belangrijker geworden. Met de aanleg van de Liefkenshoektunnel (waarvoor het projekt Havenweg - die erop aansluit

HET GAAT WEER
SLECHT MET
BERENDRECHT

EN MET ZANDVLIET
GAAT HET
HELEMAAL NIET

- in een stroomversnelling is geraakt) voorziet men vanzelfsprekend op- en afritten aan de Scheldelaan tussen Schelde en Kanaaldok B2-B3. Via deze zéér brede Scheldelaan, met 2x2 rijstroken en mogelijkheden te over voor aanpassing en verbreding, kan de Nederlandse grens op de kortste wijze worden bereikt, zonder door woongebieden te moeten passeren. Het is een zeer aantrekkelijk idee al dat zware verkeer, waaronder heel wat gevaarlijke transporten, via het havengebied de Belgisch-Nederlandse grens te zien bereiken i.p.v. doorheen onze woongebieden langs een omsingelings-Havenweg.

Deze Scheldelaan-variant is trouwens degene waarop door de gezamenlijke Vlaamse en Nederlandse milieugroepen is aangedrongen bij de inspraakprocedure omtrent de Zoomweg-Zuid. Inderdaad, in Nederland is het voor een Belgische geïnteresseerde geen enkel probleem om gebruik te maken van de inspraakprocedure. In België is er nog niet eens een inspraakprocedure, laat staan dat de Nederlanders hier zouden kunnen

komen zeggen wat ze vinden van een Belgische weg waarover de ambtenaren zeggen: "Wij leggen onze weg, maken een afslag naar Ossendrecht, en de Hollanders moeten maar zien wat ze doen." Letterlijk gezegd op 12 februari 1986.

MET DE MOED DER WANHOOP

Alle aktiestapjes vertellen van 1979 tot nu zou u een indigestie bezorgen. Momenteel (eind februari) werken wij overigens aan een dergelijk dossier dat kan besteld worden door overschrijving van 200 Fr. op rek.nr. 416-9035031-57 van APOL, Nieuwstraat 5 te 2090 Stabroek.

Die 7 jaar zijn een onafgebroken gevecht geweest met plaatselijke politici die zich niet kunnen of willen loswerken van onder de sterke vleugels van Antwerpse partij-genoten, met onverschillige politici van allerlei rang en stand die niet eens weten waar Berendrecht en Zandvliet liggen of... het niet willen weten, met een plaatselijke bevolking die hier al zoveel naar de vaantjes heeft zien gaan dat ze in arren moede de handen ten hemel heffen met

de berustende uitspraak: "Daar is toch niks tegen te doen", met onszelf omdat we in '79 met meer dan 30 actieve werkgroepleden geregeld rond de tafel akties smeedden en we nu nog moeten hopen dat die of die het ook niet laat zitten. Nochtans zijn we er ten stelligste van overtuigd dat we, met de enkele krankzinnige aanhouders, moeten doorgaan met de reddingsoperatie voor onze dorpen. Al de bezoekers die we in de afgelopen jaren - en het zijn er heel wat geweest, maar omzeggens geen politici -, konden konfronteren met de realiteit ter plekke, waren op slag overtuigd dat dergelijke ingreep niet kan en niet mag. Als dit doorgaat, wordt het doodvonnis getekend van twee dorpen, wordt een derde, nl. Stabroek, nogmaals zwaar verminkt en wordt de grens van het Antwerps havengebied verlegd tot aan de oostkant van Berendrecht en Zandvliet. Dezelfde taktiek als in de tijd van Oorderen, Wilmarsdonk, Oosterweel, Lillo. Ze hebben tijd, véél tijd, maar de zachte (?) dood komt, onherroepelijk. Wanneer zal Vlaanderen dat eindelijk beseffen???

MET DE KOP TEGEN DE MUUR

Vermits het op het gewestplan voorziene tracé de dorpen Berendrecht en Zandvliet in een ware wurggreep zal nemen (omsingeling) proberen de Werkgroep-Havenweg, Aktiegroep Polders' Leefmilieu en Benegora al jarenlang studies te verkrijgen van meer westelijke mogelijkheden (Scheldelaan en langs het Kanaaldok). Tot op heden is van dergelijke studie in feite niets in huis gekomen zodat een ernstige discussie met overheid en ambtenarij op basis van argumenten en objektieve gegevens nog steeds niet heeft plaats gehad.

De rol van de Antwerpse havenkringen is in dit dossier overduidelijk en het vechten tegen deze kapitaalkrachtige kringen met sterke politieke vertaling op het stadhuis is vanzelfsprekend geen klus. Als je weet dat in combinatie met het wegtracé een chemische spoorlijn is voorzien voor BASF moet er zeker geen tekening meer bij gemaakt worden. Kortom de plaatselijke aktievoerders voelen zich al 7 jaar lang 'MET DE KOP TEGEN DE MUUR' vechten. En daar krijg je kop-pijn van, weet je wel. Als je dat zolang met zo weinigen hebt moeten doen word je moe, hèel moe. En dat is het lot van het paar 'kuitenbijters' die in deze beslissende faze - en niettegenstaande hun vermoeidheid - de hele Vlaamse milieu- en natuurbeweging oproepen om aktief deel te nemen aan de aktiedag 'MET DE KOP TEGEN DE MUUR' die op 19 APRIL '86 zal doorgaan op de grens van Stabroek met Berendrecht. Het thema 'muur', 'barriere', 'afsluiting' zal die dag op meerdere manieren bespeeld worden. Die dag zal je via een zoektocht met prachtige prijzen met de bedreigde streek kunnen kennis maken. Enkel grote opkomst kan de organisatoren bevredigen. Ze rekenen op ons allemaal, laat ze niet in de steek. Noteer nu al: ZATERDAG 19 APRIL 14u.: gezinswandeling. Startplaatsen: Stabroek (Rusthuis, Laag End) en Zandvliet (Ruige Heide, Putsebaan). Ontmoeting en aktie op de grens van Stabroek en Berendrecht.

AKTIEGROEP POLDERS' LEEFMILIEU

STUDIEDAG INDUSTRIEEL AFVAL

DE TOEKOMST VAN DE FOSFAATINDUSTRIE

ZATERDAG
3 MEI 1986
KULTUREEL CENTRUM
Driekoningenstraat 126
BERCHEM

Moderator: Luc Hens

10.00 - 10.30 u: INLEIDING (Luc HENS).

Waarom is deze dag er gekomen, wat zijn de doelstellingen, hoe gaat de dag verlopen, welke dingen komen aan bod, welke aspecten komen niet aan bod, maar zijn toch erg belangrijk (b.v. Derde Wereld).

10.30 - 11.00 u: INDUSTRIEEL AFVAL IN VLAANDEREN (Frank VAN SEVENCOTEN).

Een overzicht van de geproduceerde afval in Vlaanderen: soorten, hoeveelheden, waar gaat alles naartoe...

11.00 - 11.45 u: DE FOSFAATINDUSTRIE (Jan DE SCHUTTER).

Over welke bedrijven hebben we het, wat zijn hun productieprocedures, hoeveel afval produceren ze, welk soort afval, waar gaat het naartoe, hoeveel mensen stelt deze industrie te werk, produktiekapaciteit, hoeveel fosfaten worden geproduceerd, waar stromen ze naartoe (landbouw, wasmiddelen...).

11.45 - 12.45 u: FOSFATEN IN HET MILIEU (Peter MALAISE).

Wat zijn de gevolgen voor het milieu van de produkten van de fosfaatindustrie, nl. de fosfaten zelf? Voor de landbouw: overkonsumptie in de bio-industrie en akkerbouw, overbemesting zowel via kunstmeststoffen als dierlijk mest, bodemverontreiniging met zware metalen en radioactiviteit; voor de waterlopen: uitspoelen van fosfaten leidt tot eutrofiëring en dode waterlopen, perkolatie door de bodem leidt tot grondwaterverontreiniging.

13.00 - 14.00 u: MIDDAGPAUZE

14.00 - 14.30 u: ALTERNATIEVEN (ir. K. WETERINGS).

Uiteenzetting over een milieuvriendelijker productieproces dat ontwikkeld wordt door DSM, een Nederlands overheidsbedrijf dat fosfaten produceert. Waarom komt zo'n bedrijf ertoe onderzoek en investeringen te doen om milieuvriendelijker te produceren.

14.30 - 15.00 u: EEN BELEID (C.L. MIJER uit Nederland en iemand van het kabinet).

Is er een industrieel afvalbeleid, een fosfaatbeleid in België? Hoe ver staat men in Nederland, en kunnen wij er iets van leren? Wat zegt de EEG, zijn er richtlijnen, normen; en worden die gerespekteerd?

15.00 - 15.30 u: INFORMATIEVE VRAGEN.

15.30 - 16.30 u: KONFRONTATIE.

In een konfrontatiestijl worden een aantal betrokkenen bevraagd rond vier belangrijke problemen. Betrokken zijn: het kabinet van leefmilieu, de vakbonden, ministerie van landbouw, de Belgisch Chemische Federatie enerzijds en anderzijds mensen uit de milieubeweging.

16.30 - 17.00 u: BESLUITEN.

De konklusies van deze studiedag en vooral van de konfrontatie worden naar voor gebracht door de moderator.

BOVENSTE BESTE BUTTONS & BADGES

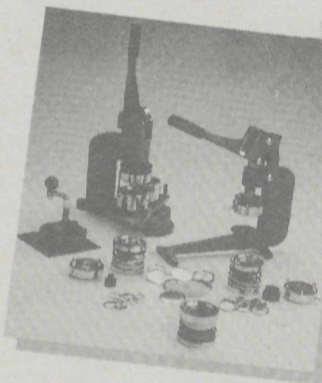
Sportmanifestaties - reklame - slogans - kongressen - politiek

Europalaan 35, 9800 Deinze - Tel.091/86.33.05

NIEUW!
Publicitaire
BASE-BALL CAP

BUTTON-BADGE EQUIPMENT

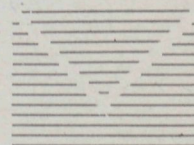

BUTTON BADGES

PILLOWS

brieven

VIJLE VAAT

In het editoriaal van Milieurama (1-2/86) laat Dirk Van Melkebeke ons even door het sleutelgat in de interne keuken van de Bond Beter Leefmilieu kijken. Er wordt gesuggereerd dat daar een hoge stapel vuile vaat staat. Dit bericht, dat meer vragen oproept dan het beantwoordt, komt erg kryptisch over en we voelen er ons allerminst door gemotiveerd om deel te nemen aan de aangekondigde studiedag.

Dat de milieubeweging zou worden verzwakt door interne verdeeldheid binnen de overkoepelende organisatie (die toch een bundeling van slagkracht nastreeft om op gepaste wijze de belagers van het milieu van antwoord te dienen), moet natuurlijk ten alle prijze vermeden worden. De enige remedie is een volwassen intern beleid, noem het voor ons part management.

Johan Heirman
Bijlokevest 87
9000 Gent

Theo De Vos
Melkerijstraat 12
1500 Halle

DORPSKERNTRANSPORTEN

Uit diverse bronnen is gebleken dat er regelmatig wegtransporten met hoog radioactief afval het grondgebied van de volgende gemeenten doorkruisen: Putte, Kapellen, Antwerpen, Zwijndrecht, Zelzate, Gent, Deinze, Zulte, Harelbeke, Kuurne, Kortrijk, Wevelgem, Menen, Ieper en Poperinge. Het betreft hier gebruikte brandstofstaven uit de kerncentrale van Borssele (Nederland) die naar de opwerkingsfabriek in La Hague (Frankrijk) worden gestuurd.

Het al of niet opwerken van de bestraalde splijtstoffen uit commerciële kerncentrales is een uiterst belangrijke discussie, die vandaag in zowat alle landen met een noemenswaardig kernenergie-programma aan de orde is.

OPWERKING

De opwerking van oude splijtstofstaven wordt door voorstanders ervan verdedigd vanuit twee motivaties. Enerzijds laat opwerking toe om het uranium en het plutonium uit de bestraalde splijtstof af te scheiden om dan als energiegrondstof opnieuw te gebruiken in kerncentrales. Anderzijds zou opwerking noodzakelijk zijn om een optimaal beheer (konditionering en berging) van het hoog radioactief afval te realiseren.

Het economisch nut van de opwerking is echter de laatste jaren meer en meer in vraag komen te staan, omdat de commercialisering van de kweekreaktor uiterst problematisch is geworden (de kostprijs van de kweekreaktor in Kalkar wordt geschat op 135 miljard!). Bovendien blijkt de recyclage van het uranium en plutonium in gewone lichtwaterreactoren (zoals in Doel en Tihange) economisch niet rendabel te zijn, wegens de fel gestegen opwerkingskosten. Momenteel zijn er een aantal technische innovaties ter studie in de splijtstofcyclus van gewone lichtwaterreactoren, die de commerciële interesse voor de uranium-plutoniumcyclus nagenoeg geheel

kunnen wegnemen (aanrijking van de brandstof tot 4,5%, verblijf in de reaktor van 18 maanden). Nu de economische beweegredenen voor de opwerking zijn weggefallen blijven nog enkel de ekologischer overheid, m.a.w. opwerking als een noodzakelijke operatie om een ekologisch aanvaardbare opslag te realiseren van het hoog radioactief afval. Maar ook deze verantwoording lijkt meer en meer op losse schroeven komen te staan. Een alternatieve benadering om het probleem van het hoog radioactief afval op te lossen, nl. de directe konditionering van de komplette splijtstofelementen (de zogenaamde once-through-cycle), vindt steeds meer voorstanders.

TRANSPORTEN

De Nederlandse risico-transporten waarvan sprake in de inleiding, komen reeds verschillende jaren (vermoedelijk sedert '74) over België naar La Hague. Dit radioactief transport komt de grens over in Putte en vervolgt haar transportroute via Kapellen, Antwerpen, Zwijndrecht, Rijksweg

Antwerpen-Zelzate, langs het Kanaal Gent-Terneuzen, Gent, Deinze, Zulte, Harelbeke, Kuurne, Kortrijk, Wevelgem, Menen, Ieper en Poperinge, om dan in Steenvoorde de Franse grens over te steken.

Door het grote gewicht van de container (51 ton) kan dit transport niet over autostrades omdat die bruggen maximum 40 ton kunnen dragen. Bijgevolg passeert dit hoog radioactief afval heel wat dichte woonkernen.

Wij vragen ons ook af of deze zelfde transportroute niet wordt gebruikt voor chemisch gevaarlijke transporten, zodat er zich een eskalatie zou kunnen voordoen bij eventueel ongeluk.

Van Putte-Kapellen tot Steenvoorde duurt het transport ongeveer 5 uur. Aan de douane geniet het konvooi een voorkeursbehandeling en om verkeerstechnische redenen wordt het vergezeld van een rijkswacht-escorte. Per jaar wordt ongeveer 15 ton getransporteerd (vanuit Doel naar La Hague is het 30 ton). Per transport (één container) wordt 1,5 ton vervoerd. De containers van Borssele zijn van hetzelfde type als die vanuit Doel (NTL 3 en NTL 3M) maar langer. Deze speciale containers bestaan uit een stalen omhulsel van 20 cm dik waarin lood en een neutronenscherm worden verwerkt. Ze wegen 51 ton op zich en worden voor- en achteraan beschermd met speciale beschermkappen. De straling aan de buitenkant moet hierbij beantwoorden aan de internationale normen.

STRALINGSGEVAAR

De straling die vrijkomt bij een normaal verloop van het transport levert niet direkt gevaar op voor de bevolking. De externe straling is relatief laag. Het ligt wel anders voor de chauffeur en het personeel dat belast is met het opladen van de container. Aangezien zij langere tijd (en mogelijk herhaaldelijk) in de omgeving van de stralingsbron verblijven is voor hen het besmettingsgevaar niet uitgesloten.

In 1984 zijn er een tiental transporten geweest. Het transport verloopt in blokken (zoals bij de Belgische treintransporten van Doel naar La Hague) en per blok zijn er een tiental transporten om de 8 à 10 dagen. In april '85 werd ons gemeld dat er reeds twee Nederlandse transporten waren gepasseerd. Eind november en in de loop van december hadden de twee laatste transporten voor 1985 plaats.

Niettegenstaande de verantwoordelijken het ongevalsrisiko zeer laag inschatten, blijft deze mogelijkheid toch bestaan. Om de veiligheid te verzekeren wordt vooral de nadruk gelegd op de "speciale containers" die werden getest op de meest ernstige ongelukken.

Nochtans blijkt uit een Rapport van Greenpeace Groot-Brittannië (oktober '84) dat de Central Electricity Generating Board (Britse elektriciteitsmaatschappij) bij bepaalde proeven niet korrekt heeft gehandeld.

GESJOEMEL

Op 22 oktober bracht Greenpeace immers gegevens naar buiten, waaruit bleek dat het Central Electricity Generating Board (CEGB) had gesjoemeld met de spektakulaire botsing, die in een

DORPSKERNTRANSPORTEN

scène was gezet om de stevigheid van hun vat voor gebruikte kernbrandstof aan te tonen. Het CEGB liet een diesellokomotief met drie wagons met een snelheid van 160 km/uur inrijden op een kernafvalvat, dat op de rails lag in een (naar men zei) zo ongunstig mogelijke positie.

Uit een stuk, dat via iemand van de atoomindustrie was uitgelekt naar Greenpeace, blijkt dat het ingenieursbedrijf Ove Arup & Co feitelijk een onderzoeksprogramma had uitgevoerd om te zien wat er met het vat zou gebeuren in elf verschillende scenario's. Uit het verslag blijkt dat het resultaat van vijf scenario's slechts oppervlakkige beschadiging van het vat zou zijn. Bij twee andere scenario's ging het om ongelukken, die waarschijnlijk behoorlijk scheuren tussen deksel en vat zouden veroorzaken en de laatste vier zouden ongelukken zijn, waarbij het deksel waarschijnlijk helemaal van het vat verwijderd zou worden. Dit zou leiden tot evenveel radioactiviteit als de fall-out van drie Hiroshima-bommen. De vier proeven die hiertoe leiden zien er als volgt uit: een sekundaire botsing van een vat en/of "flatrol" met een rots na een botsing met een trein; een sekundaire botsing van een vat en/of "flatrol" in een tunnel of tegen een bruggehoofd na een treinbotsing; vat en/of "flatrol" vallen vertikaal op een rotsformatie vanaf een hoogte van meer dan 20 meter; vat en/of "flatrol" raken een tunnel of bruggehoofd met een snelheid van meer dan 72 km/uur.

De test die het CEGB uitvoerde en die in de categorie thuishoorde van ongelukken die waarschijnlijk slechts oppervlakkige beschadiging veroorzaken, was: een trein die met een snelheid van meer dan 48 km/uur een vat en/of "flatrol" raakt. In het verslag staat ook, dat men een aantal lokomotieven heeft bekeken en dat men vond dat "lokomotieven variëren in sterkte, manier van botsen, massa en snelheid. Vier Britse lokomotieven bleken zeer agressief te zijn, nl. die welke niet bezwijken of in elkaar gedrukt worden bij een frontale botsing." Dit waren de types 47, 50 en 87 en de supersnelle trein. British Rail gebruikte voor haar test het type 46 en niet één van bovengenoemde.

De ingenieur zei dat het CEGB de lokomotief en wagens alsmede de "flatrol" had aangepast alvorens de test werd uitgevoerd. De wielen van de "flatrol" waren verwijderd om te verhinderen dat ze zich vast zouden draaien in de grond en een belemmering zouden vormen voor de duwbeweging die de trein veroorzaakt. Hij vertelde ook, dat de bouten, waarmee de lokomotief-motor op het chassis vastzit, waren verwijderd. Hierdoor kon de motor bovendien de lokomotief vliegen in plaats van dat het gewicht ervan betrokken was bij de kinetische energie van

de trein. Tenslotte waren de drie treinwagens verzwaard, waardoor ze op de rails bleven en niet omhoog doorstootten en op het vat terechtkwamen.

AMERIKAANS ONGELUK-SCENARIO

In de Verenigde Staten werd een ongeluk-scenario uitgewerkt met een vrachtwagen die gebruikte brandstaven vervoert. Hierbij moet tevens worden opgemerkt dat de risico's van wegtransporten groter zijn dan bij treintransporten. Volgens de Sierra Club Radioactive Waste Campaign (gezaghebbende natuurorganisatie in de V.S.) kan dit ongeluk effectief plaatsgrijpen. Ze hebben er dan ook een uitgebreide "Waste Paper Analysis" aan gekoppeld, die is gebaseerd op officiële wetenschappelijke studies en documenten. Volgens deze "Waste Paper Analysis" bevat iedere transportcontainer een ventiel, dat bij brand of botsing kan verschuiven waarna het moeilijk op zijn plaats terugkomt. Bij een ongeluk waar het water weglekt via het ventiel, zal het overblijvende water stoom vormen waardoor de omhulling en de brandstoftabletten in temperatuur zullen toenemen. De Sierra Club veronderstelt dat er in de beginfase van het ongeluk radioactief cesium zal ontsnappen met de stoom. Bovendien zal het verlies aan water de container verhitten omdat er geen ventilatie en cirkulatie meer is om het proces te vertragen. De container kan bijgevolg de druk niet weerstaan en barst open naast het deksel, wat leidt tot een massale ontsnapping van radioactiviteit.

Ten gevolge van een dergelijk ongeluk berekende de Sierra Club een zeer hoge radioactiviteitsdosis op één mijl (1,6 km) van het ongeluk. Op korte termijn zouden heel wat mensen sterven aan longkanker terwijl er 30 jaar later heel wat leukemie en beenkanker zou optreden bij iedereen die eraan werd blootgesteld.

In dit ongeluk-scenario wordt o.m. de gezaghebbende NRC (Nuclear Regulatory Commission, V.S.) op de korrel genomen, waarbij verschillende van haar standpunten worden weerlegd. Zo stelt de NRC dat de transportcontainers bestand zijn tegen een muurbotsing van 128 km/u. Nochtans is deze container niet getest met de "uitgewerkte" brandstofstaven, die veel meer radioactiviteit én hitte produceren, waardoor de druk toeneemt. Daardoor wordt ook de drukontlastingsventiel (waar we het reeds over hadden) niet "ten volle" getest, ondanks het feit dat dit ventiel beschouwd wordt als de achillespees van de transportcontainer.

VERZEKERINGEN

Bovendien is het zo dat de verzekering van de transportfirma (tegen nukleaire ongevallen) slechts tussenkomt voor een maximum bedrag van één miljard. De rest moet worden bijgepast door het nationale rampenfonds...

De termijn waarbinnen een schadevergoeding kan worden geëist is daarbij beperkt tot 10 jaar terwijl het gemeen recht in een verjarings-termijn van 30 jaar voorziet. Trouwens die termijn van 10 jaar is in de regel veel te kort omdat de symptomen van een kernbestraling zich soms pas na lange tijd (15, 20, 30 tot

45 jaar) bij de slachtoffers openbaren. Dit is vooral in Japan duidelijk geworden.

Niet alleen de verzekering tegen ongelukken met nukleaire transporten blijkt volstrekt ontoereikend te zijn voor het vergoeden van slachtoffers; specieke rampenplannen voor het vervoer van radioactieve stoffen blijken gewoon niet te bestaan. De overheid gaat er gemakshalve vanuit dat ongelukken zich vrijwel nooit zullen voordoen en dat anders de gestelde eisen aan de containers volstaan om een ramp te voorkomen.

Noch de bevolking noch de gemeenten worden van deze transporten op de hoogte gebracht. Evakuatieplannen, opvangvoorzieningen en veiligheidsmaatregelen in het algemeen kunnen zodoende niet worden genomen.

GEMEENTEBESTUREN

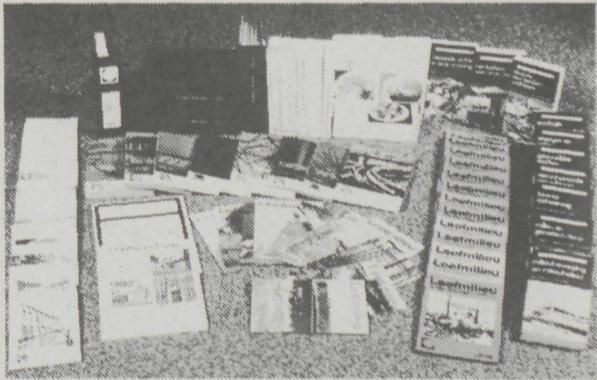
Gezien de talrijke gevaren van het transport van hoogradioactief afval doorheen dorpskernen, werd er door het **Brugs Aktiecomitee voor Kernstop (B.A.K.S.)** een brief gestuurd naar de gemeenten die op of vlakbij de transportroute gelegen zijn, en naar de provinciebesturen van Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen om hen op deze gevaren te wijzen. Alhoewel strikt juridisch gezien een lokaal bestuur dergelijke transporten niet meer kan verbieden (sedert de wetwijziging van 14 juli 1983), worden de gemeentebesturen toch gevraagd om mee te helpen aan de opschorting van dergelijke risico-transporten doorheen België.

Meer inlichtingen bij: **B.A.K.S., Sint-Amandstraat 13 te 8000 Brugge.**

ADVERTENTIE

Voor uw milieu-informatie:

- Bibliotheek	- Publikaties	- Bibliografieën
- Bemiddeling	- Normen	- Referenties
- Adressen	- Wetgeving	- Audio-visuele middelen
- Advies	- Techniek	

Eigen publikaties :

- Juridisch Milieucompendium
- Monografieën 'Leefmilieu Nu'
- Reeks 'Leefmilieu-documentatie'
- Reeks 'Leefmilieu-Dossiers'
- Tweemaandelijks Informatieblad 'Leefmilieu'

Voordelen voor abonnees op het blad 'Leefmilieu' (abonnement 1986 : BF 150)

- 20% korting bij aankoop van monografieën 'Leefmilieu Nu' en 'Leefmilieu-Dossiers'
- op aanvraag een gratis exemplaar van de brochures 'Leefmilieu-Documentatie'
- toegang tot de bibliotheek
- prioritaire dienstverlening.

STICHTING LEEFMILIEU
onder de auspiciën van de Kredietbank
p/a Rockoxcomplex - Kredietbank
Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen tel.(03)231.64.48

PAK DE GLAZEN FLES

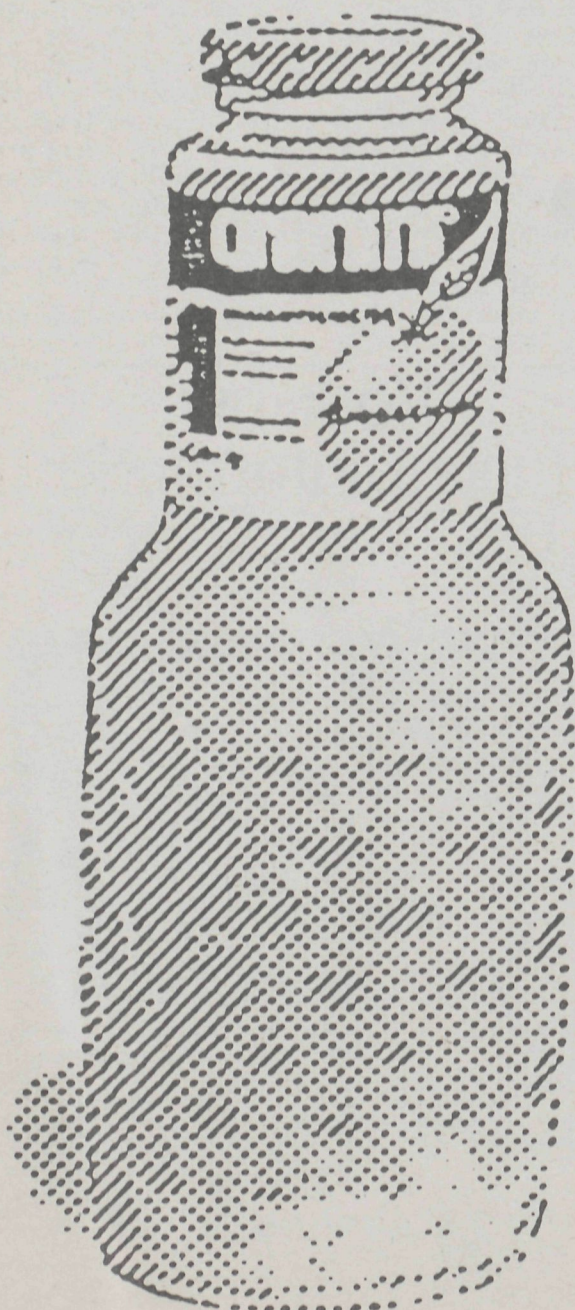
Wegwerpverpakkingen, we kennen ze allemaal. Ze zijn sedert enkele jaren de winkels binnengedrongen. Steeds meer artikelen die vroeger los verkocht werden, worden nu vooraf verpakt, in wegwerpverpakkingen, die zoals het woord zegt, na consumptie in de vuilzak of -bak verdwijnen. Flessen of potjes, die als leeggoed teruggebracht kunnen worden, worden steeds zeldzamer. Met andere woorden, de retourverpakkingen of meermalige verpakkingen worden vervangen door eenmalige verpakkingen. Het gekende bierflesje dat na de dorst geleest te hebben terug 'in de bak' werd geplaatst, krijgt gezelschap van wegwerpflesjes en dure, energie- en grondstofvretende blikjes. De melkfles wordt in vele winkels geplaatst naast of verdrongen door het 'kartonnen' melkpak of de plastieken fles.

De water- en frisdrankflessen, die in bakken of los door de bieruitzetters werden bezorgd of door de kruideniers verkocht, krijgen nu konkurrentie van de kunststoffen flessen vervaardigd uit PET (polytheentereftalaat) of PVC (polyvinylchloride).

Fruitsappen, pekelharingen, konfituur,... worden steeds minder en minder in hervulbare verpakkingen aangeboden, maar in glazen eenmalige verpakkingen, de zogezegde 'gratis verpakking'. Wie gelooft nog in sprookjes?

De verpakking wordt in deze nieuwe trend, direkt na verbruik, afval. Het verdwijnen van het statiegeldsysteem is een typisch kenmerk en gevolg van onze konsumptiemaatschappij: grondstoffen en energie worden hier verkwist, het milieu overbelast en het landschap ontsierd. Dit kan zo niet verder. De verbruiker moet ingelicht worden over deze gang van zaken en gemotiveerd om terug glazen statiegeldflessen te gebruiken. Maar dit is zeker niet voldoende; er moet rechtstreeks en grondiger gewerkt worden. De verpakkingindustrie geeft deze wegwerpkultuur kontinu kans om nieuwe verpakkingen te produceren en grote winsten te maken, voor de grootwarenhuisketens ligt de winst op een ander vlak, zij hebben zich praktisch volledig ingericht op eenmalige verpakkingen, waardoor een deel van de personeelslast wegvalt voor het innemen en sorteren van de lege flessen en waardoor het magazijn een flink stuk kan verkleind worden.

Met deze gang van zaken is de samenleving niet gebaat, het brengt meer milieuvervuiling en grondstofverspilling, minder arbeidsplaatsen en duurdere verpakkingen met zich mee. We moeten, om ons en onze nakomelingen een menswaardig bestaan te garanderen, terug naar de milieuvriendelijke glazen retourverpakking. Daarom is de overheid verplicht haar verantwoor-

delijkheid daadwerkelijk op te nemen. Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen heeft nu een campagne rond drankverpakkingen op touw gezet. Het ligt in de bedoeling om de overheid en industrie te dwingen hun verantwoordelijkheid op te nemen en mee te werken aan een eerlijke en gezonde samenleving.

EISENPAKKET

Onze eisen zijn:

1. De overheid moet een belasting, milieuheffing invoeren op nieuw glas en ander nieuw verpakkingsmateriaal, naarmate de kost die ze tewee brengen in de afvalverwerking.

2. Het gebruik van hervulbare verpakkingen moet in al zijn aspecten gestimuleerd worden.

Een eerste konkrete stap in die richting: de winkels moeten verplicht worden om naast eenmalige verpakkingen (uit welk materiaal ze ook vervaardigd zijn), meermalige verpakkingen aan te bieden, zodat de klant zelf zijn keuze kan bepalen.

3. Daar waar retourverpakkingen niet voldoen, kan gebruik gemaakt worden van eenmalige kunststoffen verpakkingen die gerecycled kunnen worden (en het ook worden).

Een eerste konkrete stap in die richting: de fabrikanten moeten verplicht worden op de kunststofverpakkingen een herkenningsteken of -kleur aan te brengen, zodat de burger de verschillende soorten plastics kan herkennen (en sorteren).

Specifieke eis aangaande de PET-fles: als de PET-fles verkocht wordt, moet dit met een degelijk uitgewerkt statiegeldsysteem.

Specifieke eis aangaande de PVC-fles: PVC moet verboden worden om gezondheidsredenen, als verpakking van voedingswaren, zeker daar waar ze rechtstreeks in contact komt met het te verpakken produkt.

In een brochure worden deze eisen uitvoerig

besproken. Verkrijgbaar tegen 20 fr. (+ verzendingskosten). Om deze eisen kracht bij te zetten, een campagne. Deze bestaat uit een edukatief luik en een aktie-gedeelte. In mei-juni e.k. worden vnl. de frisdrankverpakkingen aangepakt. De melkverpakkingen komen specifiek aan bod in september en oktober. De campagne loopt dus over vier maanden.

PLAATSELIJK WERKEN

Nationaal zullen er twee akties gevoerd worden: één gericht naar de overheid en één naar de producenten. De bedoeling is nu dat deze ondersteund worden door plaatselijke akties. Een hele hoop ideetjes en tips rond de praktische uitwerking werden neergepend in een aktiebrochure. Voorstellen gaan van een motie in de gemeenteraad, en picket-line voor een winkel tot het uitreiken van de "prijs van de grootste viezerd". Hogergenoemde brochure is verkrijgbaar aan 20 fr. 't stuk (+ verzendingskosten). De nadruk zal vooral gelegd worden op het versturen van verloren verpakkingen naar gemeenschapsminister van leefmilieu Lenssens, en het kleven van stickertjes op eenmalige verpakkingen. Deze stickertjes zijn tegen een spotprijs verkrijgbaar op het kontaktadres.

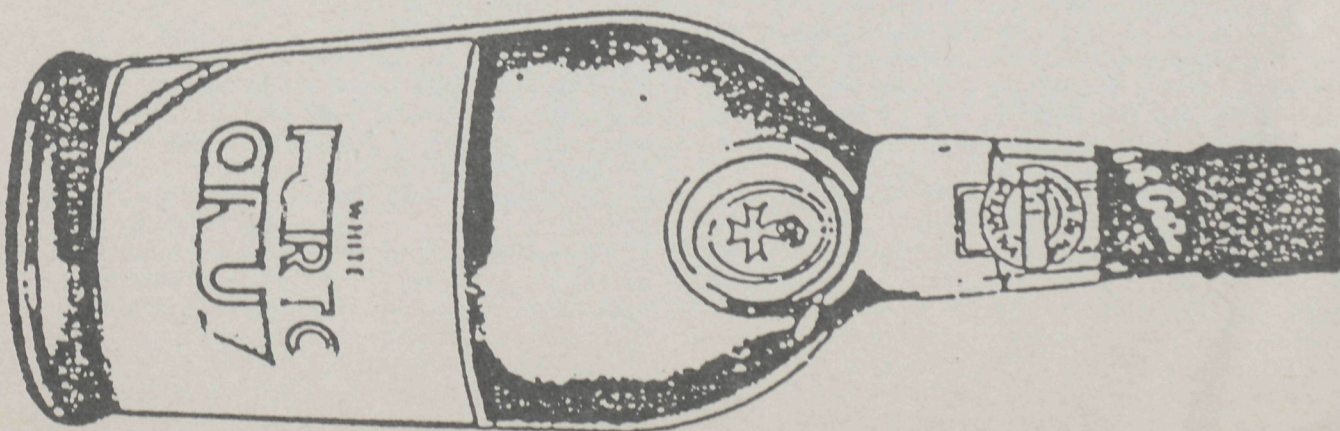
Het edukatief materiaal bestaat uit een folder, brochure, video, mobiele tentoonstelling en er is ook een sticker. Een formulier om dit materiaal aan te vragen is gratis te verkrijgen. Je kan ook een spreker laten komen.

Ter afronding van de campagne zal er een konfrontatiedag doorgaan.

Koen Goemans

kontaktadres:

Kampagne Drankverpakking
Van Boeckellaan 52, 2500 Lier
telefoon: 03/489.08.05
rekeningnummer: 001-1664494-50

KONTAINERPARK: JA, MAAR...

Vele natuur- en milieugroepen zijn tevreden als hun gemeente- of stadsbestuur het licht op groen plaatst voor de uitbouw van een containerpark. Dat besturen overgaan tot de uitbouw van een containerpark is een toe te juichen feit en duidt op een zekere interesse. Het is alleen te hopen dat die interesse omgebogen wordt in konkrete en goed bestudeerde daden. Het mag immers niet zijn dat men een containerpark plaatst alleen omdat het in de mode is, of louter omdat er subsidies voorhanden zijn. De uitbouw van dergelijk 'recyclagepark' moet diepere achtergronden hebben. Het moet ten dienste staan van de verbetering van ons leefmilieu. Op die manier kan de uitbouw van een containerpark een belangrijk onderdeel uitmaken van een degelijk en rechtlijnig gemeentelijk milieubeleid.

OORZAAKBESTRIJDING

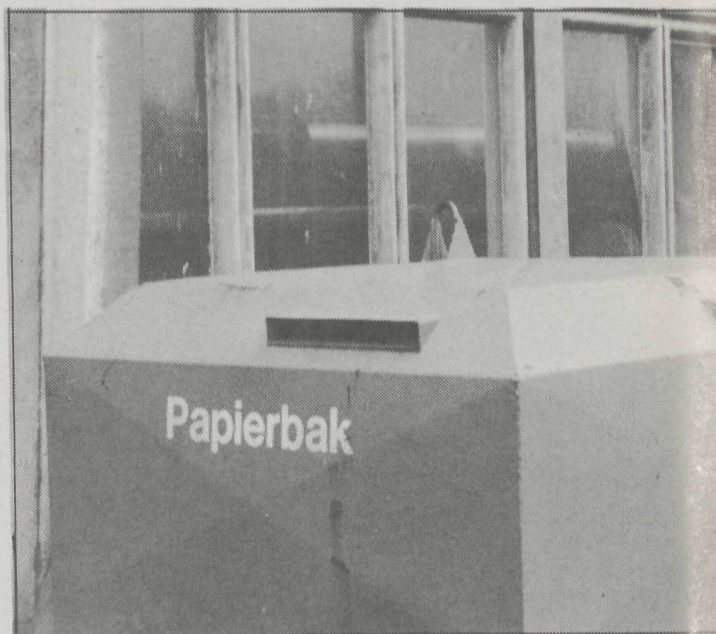
Vooreerst mag de 'oorzaakbestrijding' van het afval niet vergeten worden. Dit is het voorkomen dat te erg vervuilende stoffen geproduceerd worden; b.v. door een verbod op de produktie ervan of een zware belasting. Een gemeente- of stadsbestuur kan moeilijk dergelijke wet uitvaardigen. Daarom betekent dit voor hen: het voorkomen dat die te vervuilende produkten gekocht worden door b.v. sensibilisatie van de burgers en het niet onrechtstreeks propageren ervan door b.v. een container ervoor te plaatsen. Uiteraard is het de bedoeling dat de stoffen die op een containerpark terecht komen, gerecycled worden. Maar als we daarbij rekening houden met 'oorzaakbestrijding' dan is het onverantwoord dat er materialen ingezameld worden die tijdens het produktieproces teveel het water en de lucht belasten en/of overmatig energie en grondstoffen opslorpen. Denken we hierbij maar aan plastic wegwerpflessen, PET-flessen,... In dit kader moeten de besturen de bevolking permanent bewust maken van b.v. de nadelen van wegwerpverpakking en de voordelen van andere verpakkingsmethodes (glas), en hen zo aanzetten tot een milieuvriendelijker koop- en verbruiksgedrag.

SENSIBILISERING

Het tweede belangrijke punt is de sensibilisering van de gebruiker voor het containerpark. Omdat de gebruiker de eerste schakel van de afvalverwerking is, zal veel aandacht naar de bewustmaking van die gebruiker moeten gaan. Hij zal trouwens de moeite moeten doen om afvalstoffen afzonderlijk te verzamelen en naar het containerpark te brengen. Men kan hierbij inspelen op twee vlakken, nl. het voordeel op milieuvlak en het financieel voordeel. De bevolking moet beseffen waarom ze van het containerpark gebruik moeten maken. Ook kinderen, de toekomstige gebruikers van het park, moeten geïnformeerd worden over afval en recyclage.

Globale milieuvisie

Als derde en laatste aandachtspunt hebben we de inbouw van een containerpark in de globale gemeentelijke milieuvisie. Het inbouwen van een containerpark in de globale gemeentelijke milieuvisie, impliceert rekening houden met de vorige punten. Daarbij komt nog dat de andere mogelijkheden van afvalverwerking, inzameling

en recyclage bestudeerd moeten worden. Het is ook een feit dat een gedeelte van de bevolking om praktische redenen of wat dan ook, er nooit zal toe komen om naar een containerpark te gaan. Daarom is het interessant om de mogelijkheden van het selectief ophalen van huisvuil, het inrichten van kleine wijk-containerparkjes (voor b.v. glas, papier, groenafval,...), inzamelen van sommige materialen bij handelaars (olie, batterijen,...), enz. te bekijken.

INDUSTRIE

Een vergeten kind op vele containerparken is de industrie. Dat vele bedrijven en bedrijfjes op een gemeente, of in een stad, met heel wat stoffen opgezaamd zitten die ze op een gewoon containerpark niet kwijt kunnen, zal door iedereen wel geweten zijn. Dat die stoffen dikwijls, door gebrek aan beter, opgestapeld, geloosd of verbrand worden is een feit. Voor die probleemkinderen zal men eveneens op zoek moeten gaan naar passende, milieuvriendelijke oplossingen. Dit artikel pretendeert niet 'af' te zijn. Het kan alleen een nuttig instrument zijn om een juiste en volledige kijk te krijgen op deze materie.

Peter Bossu

► Nog maar net zat Milieurama nr. 3 in de brievenbus met nogal wat commentaar op de standpunten van het patronaat en een aantal chemische bedrijven over de onverlaten van de milieubeweging, die op een veel te emotionele manier de vervuilingsproblemen aanpakt en zowaar een bedreiging vormt voor de werkgelegenheid, of daar werd de goegemeente opgeschrikt door een onderzoek van het Antwerps gerecht, waaruit blijkt dat **AMOCO FINA** met het kankerverwekkende benzeen is omgesprongen alsof het pompwater was en zo het leven van arbeiders ernstig in gevaar heeft gebracht. En alsof dat nog niet genoeg was, lekte (!) uit dat de lieverdjes van **Phillips Petroleum** grondstof leverden aan Irak om mosterdgas te produceren, voorwaar niet bestemd om bij de hot-dogs te serveren. De VEV-woordvoerder die in de BRT-radorubriek "Van Mensen en Dingen" de ernst van het bedrijfsleven preeft inzake milieubeleid, wordt hiermee wel mooi voor aap gezet. 't Is van uw vrienden dat je het moet hebben.

► De kollega's van Inter-Environnement-Wallonie, onze Waalse zusterorganisatie, liggen dan blijkbaar toch in een betere schuif bij het Waalse patronaat. Zij organiseerden in samenwerking met de Union Wallonne des Entreprises op 18 maart jl. een kollokwium over **milieuvriendelijke technologie in de Waalse industrie** te Genval in Waals-Brabant, en dit dan nog onder auspiciën van het ministerie van het Waalse gewest. Er wordt dus duidelijk gekozen voor de dialoog met de industrie, iets wat langs de Vlaamse zijde bij de milieubeweging lang niet duidelijk is. Voer voor een studiedag?

► Goed nieuws: het **westsvoorstel ter kollektieve bescherming van milieubelangen** dat vorig jaar na flink wat studie-, lobby- en ander werk van de Bond Beter Leefmilieu werd ondertekend door Agalev, CVP, KPB, PVV, SP en VU is opnieuw neergelegd in de kamer van volksvertegenwoordigers door dezelfde partijen ondertekend (behalve de KPB dan; die zijn immers compleet uit de parlementaire boot gedonderd). Wij hopen op een snelle behandeling, zodat vorderingsrecht voor milieuverenigingen ter bescherming van het leefmilieu weer mogelijk wordt.

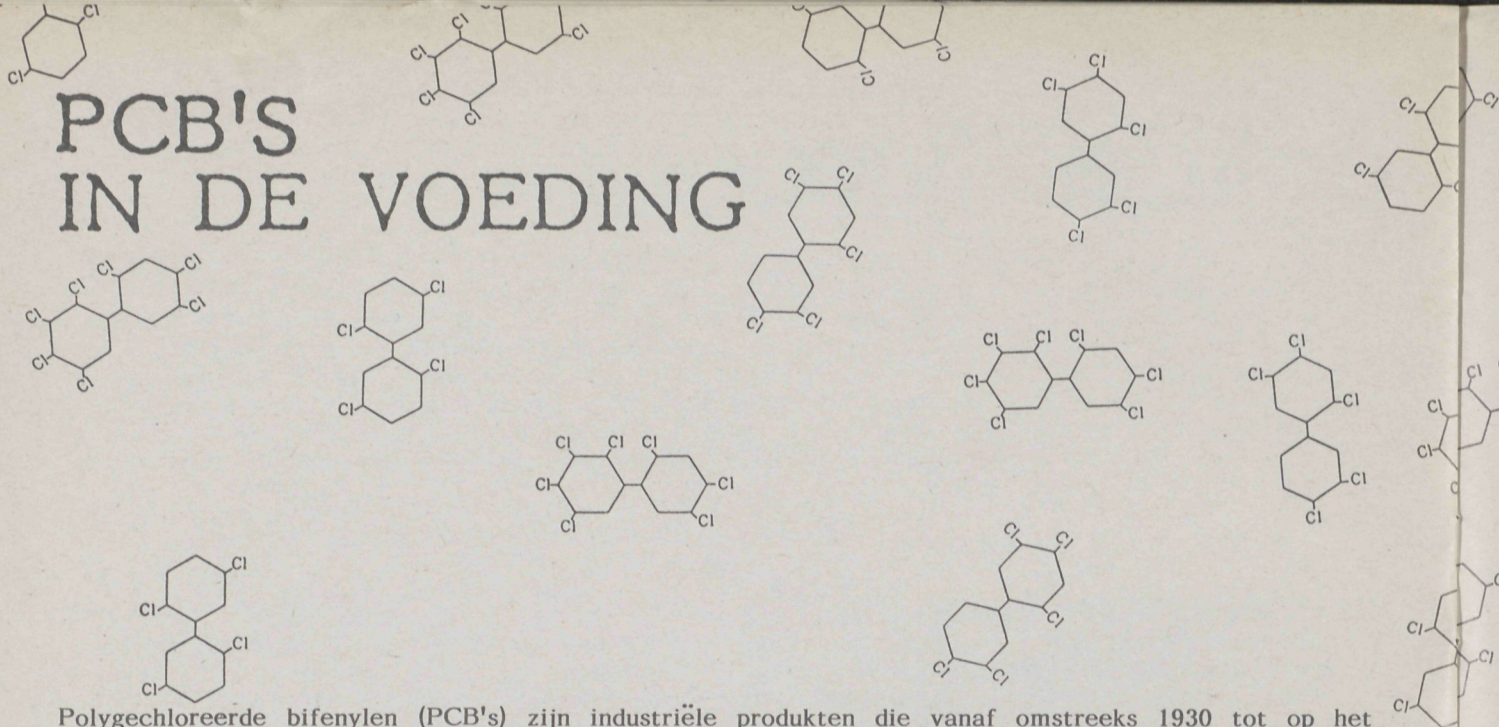
De Agalev-fractie in de senaat heeft van haar kant het oude voorstel Dierickx van stal gehaald: in essentie komt het er op neer dat alle verenigingen die rechtspersoonlijkheid hebben in rechte kunnen optreden ter bescherming van een algemeen belang, in zover dit verenigbaar is met haar statutair doel. In juridische kringen heerst wel nogal wat skepsis over de eenvoud van het Agalev-voorstel.

Zowel het voorstel van de Bond Beter Leefmilieu als het voorstel van Agalev betekenen een fundamentele ingreep in het huidige procesrecht, waar in principe geldt dat niemand kan optreden zonder persoonlijk belang. Het Agalev-voorstel wil dit vorderingsrecht in het algemeen mogelijk maken: een dergelijke fundamentele ingreep vergt echter een grondige analyse per domein (het voorstel van de Bond doet dit voor de milieusektor). Een bescherming van kollektieve belangen vergt niet alleen een ingreep op het vlak van ontvankelijkheid van de vordering, maar bijvoorbeeld ook voor de sankties door de rechter te treffen (een eenvormige regeling is onmogelijk voor alle domeinen van het maatschappelijk leven). Ook tactisch bekeken zou het beter zijn dergelijk vorderingsrecht geleidelijk in te voeren, in eerste instantie voor prioritaire materies (b.v. leefmilieubescherming) waarvoor bij de bevolking een ruime consensus bestaat.

Het Agalev-voorstel beperkt het vorderingsrecht dan weer tot vzw's daar waar het voorstel van de Bond Beter Leefmilieu ook instellingen van openbaar nut dit recht wil toekennen. Dit kan van belang zijn om ter bescherming van het milieu in kortgeding op te treden waar b.v. OVAM door zijn positie over informatie beschikt waarover een milieugroep niet kan beschikken.

Voer voor juristen en politici dus, en zeker politici die jurist zijn, zullen er een mooie kluif aan hebben.

PCB'S IN DE VOEDING

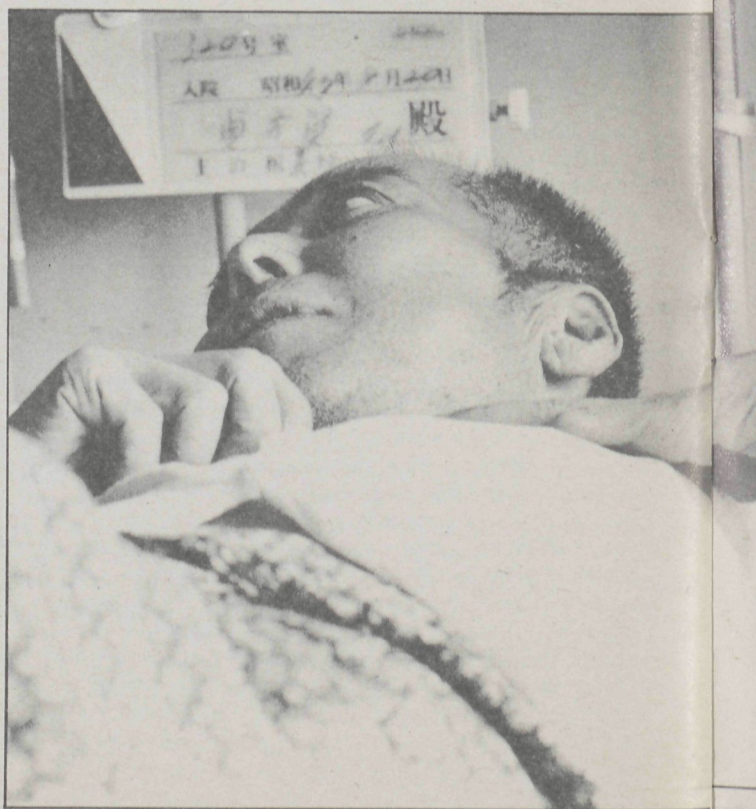

Polygechloreerde bifenylen (PCB's) zijn industriële producten die vanaf omstreeks 1930 tot op het einde van de jaren '70 werden geproduceerd. Ze werden aangewend als diëlektrikum in condensatoren en transformatoren, als isoleer- en koelvloeistof, als remolie in hydraulische systemen, als weekmakers in kunststoffen, enz. De totale produktie voor de hele wereld wordt op 0,5 tot 2 miljoen ton geschat. Hoewel een Europese richtlijn thans het gebruik van PCB's verbiedt, schat men dat minstens 13.000 transformatoren met PCB's als diëlektrikum (onder de naam "Askarel") nu nog in België aanwezig zijn, en minstens 2 à 3 maal zoveel condensatoren. Wat de Belgische wetgeving betreft, kan alleen het KB van 9/2/76 vermeld worden, dat afvalstoffen met meer dan 1 g/kg organohalogeenvverbindingen (waaronder dus de PCB's) als giftig beschouwt. Een dekreet van de Vlaamse regering bepaalt dat enkel afvaloliën met minder dan 10 mg/kg PCB's mogen verbrand worden. Deze afvaloliën worden soms als brandstof verkocht voor serres of wasserijen. Bij hogere gehalten moet de vernietiging in speciale verbrandingsinstallaties - die niet in België bestaan - geschieden. Dit laatste houdt verband met het feit dat bij verbranding van PCB's bij temperaturen lager dan 1200° C de uiterst giftige dioxines en furanen vrijkomen.

PCB's zijn over de hele wereld in het milieu aanwezig. Men schat dat meer dan de helft na gebruik op vuilnisbelten en stortplaatsen terecht komt; slechts 10% zou op oordeelkundige wijze vernietigd worden. Aangezien de PCB's slecht afbreekbaar en daarenboven goed vetoplosbaar zijn, komen ze via opstapeling doorheen de voedselketen in het menselijk organisme terecht. In talrijke studies worden PCB-gehalten in lucht, water, voedingsmiddelen, verpakkingsmateriaal en menselijke weefsels gepubliceerd. Zo blijkt dat bevuild water tot 4 mikrogram PCB's per liter water kan bevatten, waarvan de vissen een aanzienlijk deel in hun vetweefsel kunnen opstapelen (tot 200 mg/kg vetweefsel).

Het is voornamelijk via de voeding dat de mens PCB's opneemt. Vis is een belangrijke bron, maar ook zuivelprodukten en gewassen en groenten geoogst op met PCB's verontreinigde velden. Ook de verpakking is een belangrijke bron van contaminatie: hieruit kunnen PCB's naar de levensmiddelen migreren.

De aanvaardbare dagelijkse inname (de ADI) voor volwassenen werd op 70 à 120 mikrogram per dag vastgelegd. Men schat dat minder dan 1 mikrogram via de lucht en het drinkwater wordt opgenomen. Het blijkt uit verschillende studies dat de ADI in vele streken overschreden wordt. Zo zou in Japan een dagelijkse opname

van 400 mikrogram mogelijk zijn! In Zwitserse dagmenu's (zonder vis) werd tot 80 mikrogram PCB's gemeten. Een studie van 1972 in de VS vermeldt dat op 637 vetmonsters van menselijke oorsprong 69% minder dan 1 mg/kg PCB's bevatten, 26% tussen 1 en 2 mg/kg en 5% meer dan 2 mg/kg. Deze waarden werden bevestigd door studies in Japan, Noorwegen, West-Duitsland en Nieuw-Zeeland. Analyses van moedermelk werden in verschillende landen uitgevoerd. In België werd in 1983 een gemiddeld gehalte van 22 mikrogram per liter gemeten.

Wat de toxiciteit van PCB's betreft, is het gevaar voor akute intoxicatie laag, maar de kronische toxiciteit is zeer belangrijk wegens een kumulatief effect. Zeer veel informatie over de toxiciteit voor de mens werd verkregen door de bestudering van de "rijstolieziekte" die in 1968 in Japan heerste en het gevolg was van de consumptie van met PCB's verontreinigde rijst. Rechtstreekse gevolgen waren verhoogde traansekretie, pigmentatie van nagels, huid en slijmvliezen, vermoeidheid, misselijkheid en het optreden van chloorakne. Verscheidene van deze symptomen bleven verschillende jaren na het ongeval bestaan; leverbeschadiging en fertiliteitsproblemen behoorden ook tot de kronische effecten. Studies op kinderen van deze patiënten toonden ook de teratogene effecten van de PCB's aan.

Bij personen die aan PCB's werden blootgesteld, heeft men tevens een verhoogde incidentie aan kanker vastgesteld. Talrijke studies op proefdieren tonen de karcinogene en teratogene effecten van de PCB's aan.

Onrechtstreekse effecten zijn deze veroorzaakt door het vormen van ondermeer dioxines bij het

verbranden van PCB's. Deze dioxines zijn uiterst toxisch: de voorgestelde aanvaardbare dosis bedraagt 0,28 nanogram (= 1 miljardste gram) per dag. Hoewel in de EEG het gebruik van PCB's in transformatoren en condensatoren voortaan verboden is, blijft het probleem van de bestaande toestellen bestaan. Een doeltreffende reglementering en controle van de inzamel- en verkoopcircuits van afvalolie is dus noodzakelijk, alsook het toezicht op het oordeelkundig vernietigen ervan. Bezorgdheid blijft echter bestaan over de PCB's die zich reeds in de voedselketens geakkumuleerd hebben en in toenemende mate in onze voeding aanwezig zijn!

Y. Michotte

Farmaceutisch Instituut (V.U.B.)

Laarbeeklaan 103 1090 Brussel

Bronnen

-D.L. Massart, H. Deelstra, G. Hoogewijs: "Vreemde stoffen in onze voeding", Stichting Leefmilieu, Uitg. De Nederlandse Boekhandel (1980).

-K. Higushi: "PCB poisoning and pollution", Acad. Press N.Y. (1976).

-J.W. Copius Peereboom: "Chemie, mens en milieu", Uitg. Van Gorcum, Amsterdam (1976).

-A. Rogirst et al., Arch. Belg. Med. Soc. Hyg. 41, 424 (1983).

-Test-aankoop Magazine nr. 274, januari 1986.

Meer informatie over PCB's in "De fuik: de keerzijde van de chemische revolutie"; verkrijgbaar bij de Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel, door het storten van 305 fr. op rekeningnummer 427-9082201-48.

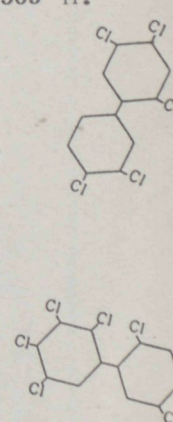
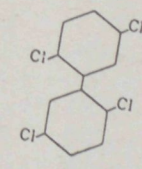
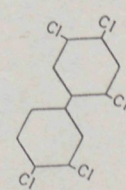
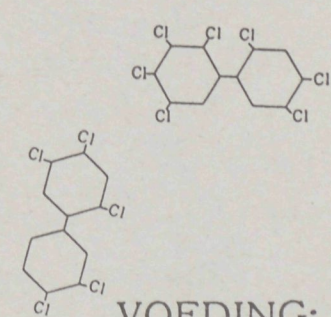
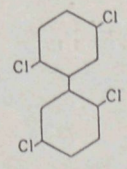
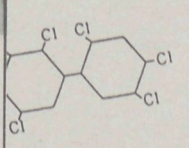
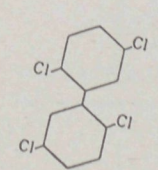
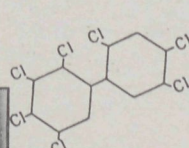
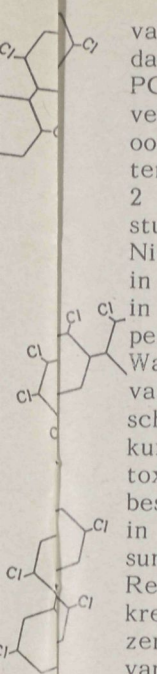
VOEDING: ZORGEN VOOR MORGEN?

Honger hoeft uiteraard niet. Noch voor jou, noch voor mij. Maar toch is het verkeerd te denken dat de daarmee samenhangende problemen enkel rond de evenaar moeten opgelost worden.

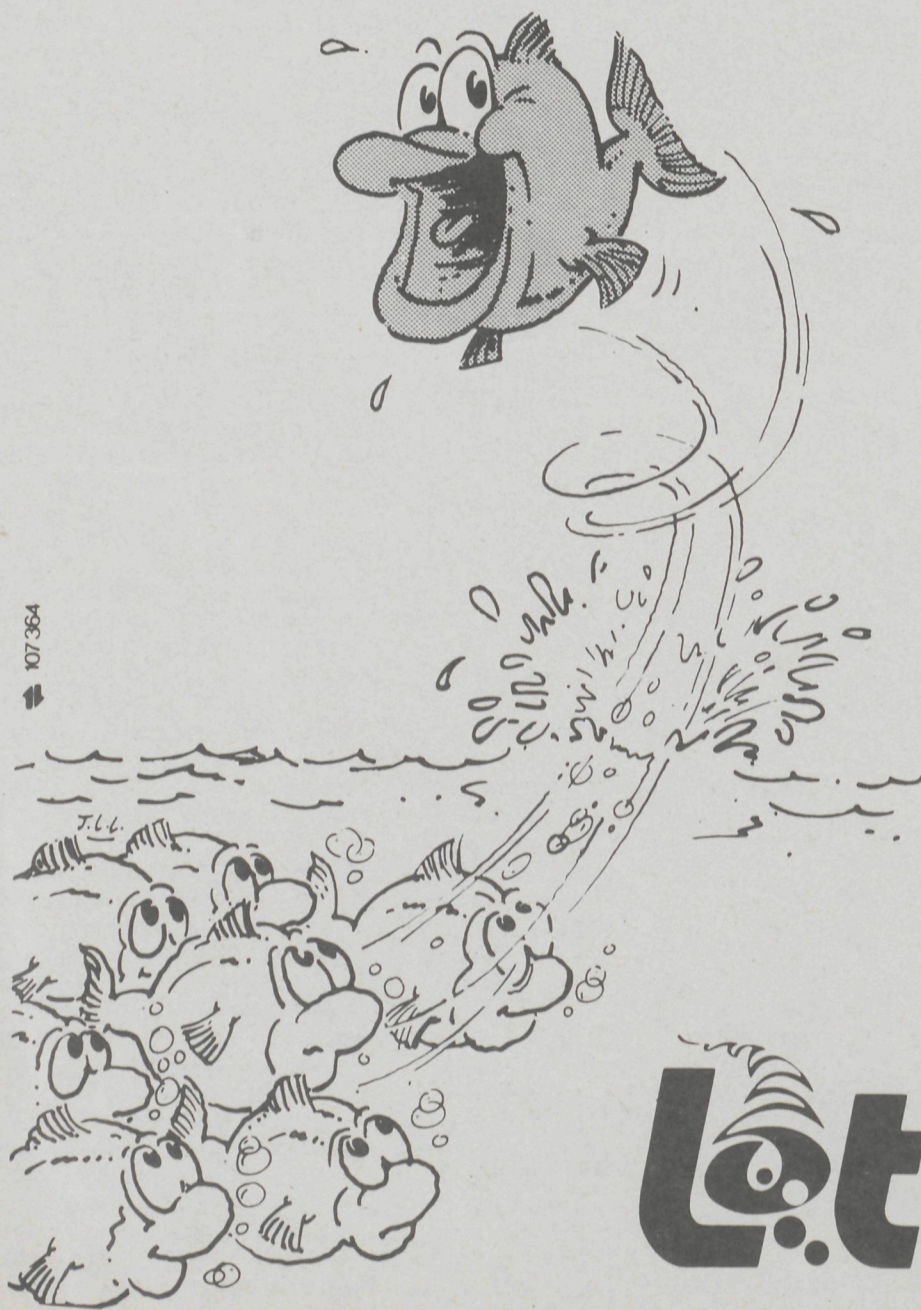
Hoe zit het met de voedselbergen, mestoverschotten, suikerkampanjes, het verdwijnen van het op één na oudste beroep...? De brochure "Voeding: zorgen voor morgen?", die samengesteld is door de Wereldvoedselwerkgroep, geeft een overzichtelijke analyse van de verbanden tussen productie, landbouw, industrie en verbruik. Een aanzet tot nadenken over wat de eerste bekommernis van de mens zou moeten zijn: zijn eigen voeding.

"Voeding: zorgen voor morgen?", 32 blz., A4, geïllustreerd, uitg. NCOS, te verkrijgen op het BBL-sekretariaat door storting van 50 fr. + 15 fr. verzendingskosten op rekeningnr. 001-1475409-18.

Een inmiddels overleden Japans P.C.B.-slachtoffer op zijn sterfbed.

Spring eruit, win de Lotto-buit.

107364

Lotto®

►► Scheikundige stoffen in sigarettenrook kunnen specifieke veranderingen in onze ogen veroorzaken die tot kanker kunnen leiden.

►► Belgische exporteurs van eiprodukten hebben het ministerie van landbouw gevraagd het gebruik van het antibiotikum chlooremphenikol te verbieden. Het produkt wordt in de voeding toegevoegd om ademhalingsstoornissen bij het pluimvee te weren. Resten ervan zijn terug te vinden in het ei.

►► De kustgemeente Bredene was één geklasseerd monument rijk: een oud vissershuisje. Het werd tegen de grond gesmaakt om een ingang voor het postkantoor vrij te krijgen.

►► 64 landen hebben deelgenomen aan de Silva-konferentie om remedies te zoeken tegen de bossterfte door zure regen en woestijnvorming.

►► Op 8 februari greep een primeur plaats in de Oost-West-betrekkingen: door de straten van Boedapest liep een Oostenrijks-Hongaarse "groene" protestmars tegen de plannen om aan de oevers van de Donau in een Hongaars dorpje vlakbij de Tsjechische grens, een stuwdam te bouwen.

►► Uit een onderzoek van het Tuinbouwmagazine blijkt dat slechts 30% van de Vlaamse gemeenten over een groendienst beschikt, waarvan het personeel bijna volledig uit ongeschoolden bestaat.

►► De Australische regering heeft toestemming gegeven om dit jaar ongeveer 700.000 kangoeroes meer af te schieten dan vorig jaar. Greenpeace International wil in Europa hiertegen een campagne voeren.

►► De Europese Commissie heeft een groepering van zes Oostafrikaanse landen haar stem toegezegd in hun strijd tegen de woestijnvorming en de droogte.

►► België zal binnenkort een verzoek om uitleg krijgen over de vergunningen die NL-Chemicals en Bayer hebben om TiO_2 -afval te storten in zee. De Europese Commissie vermoedt dat die vergunningen in strijd zijn met de EG-richtlijn ter zake van 1978.

►► Grote overstromingen in het noorden van Duitsland; de Languedoc wordt een woestijn; en in Siberië wordt aan tuinbouw gedaan. Dat is het toekomstbeeld van een Duits fysikus die de alarmbel heeft geluid over het verwarmingsproces op onze planeet.

►► 13 wetenschappers uit 12 landen hebben op 21.02.86 in samenwerking met de Verenigde Naties de "Internationale Milieuraad voor de Bescherming van de Meren" opgericht.

►► Volgens Agalev-Halle werden het voorbijje jachtseizoen zo'n 25 reeën in het Hallerbos neergeknald. Het reeënbestand in het bos daalt daarmee zeer gevoelig.

►► De NMBS onderzoekt de mogelijkheid om de condensatoren in de machinekamers van verschillende lokomotief-types te vervangen. Deze bevatten immers PCB's en bij een eventuele brand zou dioxine kunnen ontstaan.

►► Volgens een artikel in De Standaard zou dioxine enkel stevige huiduitslag en voorbijgaande ongemakken veroorzaken. Bewijzen dat het kanker, genetische afwijkingen, abortus enz. kan veroorzaken blijken onvindbaar.

►► Chinese onderzoekers hebben ontdekt dat de kieskeurige Chinese panda naast bamboebladeren en -scheuten, ook best een portie geïmporteerd Engels zaaigras lust.

►► In een onlangs door het Belang van Limburg gehouden telefonische opiniepeiling hebben 85% van de lezers zich uitgesproken tegen het gebruik van strooizout.

►► Australische milieubeschermers hebben opgeroepen een koortsachtige afslachting van krokodillen stop te zetten. Het afmaken begon nadat een jonge vrouw door een krokodil was aangevallen.

►► Jaarlijks worden vele honderdduizenden tonnen afvalwater met olieresten en chemisch afval illegaal in de haven van Rotterdam geloosd.

►► Donderdag 13.02.86 werd de Mechelse brandweer opgeroepen voor een bosbrand. Een gracht vol met dierlijke oliën en vetten, afkomstig van een nabijgelegen bedrijf, had vuur gevat en was overgeslagen op het naburig bos.

►► De rockjournalist van Het Volk noemde het concert van de symfonische rockgroep Saga in het Brusselse Vorst-Nationaal een "gemummificeerde vorm van akoestische milieuhinder."

HOUTWALLEN, KAP ER NIET MEE !

Onze landschappen worden alsmaar saaier en monotoner. Uitgebreide ruilverkavelingsprojekten hebben onze oorspronkelijk kleinschalige landbouwgebieden omgevormd tot enorme kultuursteppen. Hektaren en hektaren van hetzelfde gewas, de percelen met rechtlijnige scherpe grenzen. Funktionaliteit van onze vaderlandse bodem is troef geworden.

Met deze evolutie werden tal van biotopen én hun respektieve levensgemeenschappen volledig vernietigd. Denk maar aan de wielen (diepe plassen die ontstonden als gevolg van dijkdoorbraken), typische drinkpoelen voor het vee, en natuurlijk ook onze groene linten die de kleine perceeltjes afbakenden.

De landbouwtechnische voor- en nadelen worden in dit korte artikel niet besproken. Wel de vernietiging van onze prachtige "boerenbuiten", in de hand gewerkt door machtige belangengroepen en ruilverkavelaars. Want door de stelselmatige ingrepen is ons platteland er, landschappelijk gezien, énorm op achteruit gegaan. Zijn we dan toch op weg om het lelijkste land van Europa te worden, of... grijpen we in, nu het nog kan.

KNOTWILGEN

Wilgen die de mens voortdurend bijsnoeit, nemen na enkele jaren een typische knotvorm aan. Decennia lang vormen ze een aspektbepalende beplanting van onze polders. Het is een boom met een eeuwenoude traditie: de Romeinen knotten bijvoorbeeld wilgen om hun houten scheepsgeraamten te kunnen bouwen, en vanaf de 15de eeuw werd de knotwilg een leverancier van duurzaam en gemakkelijk te bewerken hout, nodig voor de mandenvlechterijen en klompenfabrieken. Nochtans werden ook andere bomen geknot zoals haagbeuken, essen, linden en zelfs eiken!

Eén biotoop dankt bovendien zijn bestaan aan de knot-techniek: de "grienden"; waar om de 3 tot 5 jaar de wilgen vlak boven de grond werden gekapt. Sommige gedeelten van de Biesbosch (Nederland) worden op deze manier nog beheerd.

Knotwilgen zijn verspreid over heel Vlaanderen. Zij danken hun verspreidingsmogelijkheden aan het feit dat ze zich bijna overal (behalve op zure bodems) kunnen vestigen. Nadeel is wel dat zij op regelmatige tijdstippen moeten gekapt worden, anders scheurt de hoofdstam onvermijdelijk open. En tot voor kort zag de boer de taaie knotwilgen dan ook als een overbodige last, soms zelfs als een hinderpaal voor het machinaal bewerken van zijn land. Bovendien was de houtprijs niet meer konkurrentieel met de prijs voor aardgas, aardolie en steenkool. Boeren trokken hieruit de nodige besluiten: ofwel werden hun knotbomen aan hun lot overgelaten, met alle gevolgen vandie, ofwel werden ze gewoon gerooid. In beide gevallen een onrechtstreekse verminking van onze rijke en historisch belangrijke agrarische gebieden.

Maar hier en daar zorgden verenigingen als de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie (BJN) en Wielewaaljongeren (WJ) (nu gefusioneerd tot JNM) voor zogenaamde "knotakties", sedert enkele jaren zelfs met medewerking van de landbouwers. Deze laatsten kwamen immers tot het besef dat de houtprijzen enorm gestegen waren. Jan en alleman kocht een "allesbrander", en daarvoor is brandstof nodig. En landbouwers krijgen nu (veel) geld toegestopt wanneer ze aan stedelingen toelating geven om hun wilgen te knotten.

Naast dit voor de boer interessante financiële aspekt, heeft een knotwilg nog andere voordelen: het is een prima levende weidepaal die bovendien tussen de 10 en 15.000 liter water per jaar opslorpt en verdampt. Naast beschutting voor het vee, herbergt een knotwilg een heleboel planten en dieren, waaronder de steeds zeldzamer wordende vleermuizen en steenuiltjes, die op hun beurt lastige insecten en knaagdieren verdelgen.

Het zou wel eens kunnen dat de toekomst van de knotwilgen veilig werd gesteld. Het komt er dus nu op aan her en der terug knotwilgenrijen aan te planten of terug te starten met een knotbeheer. Op voorwaarde dat de ruilverkavelaars ook rekening willen houden met deze stoere wachters in onze vochtige polderlandschappen.

HEGGEN EN HOUTWALLEN

Een gelijklopende evolutie merken we ook op bij onze lijnvormige landschapselementen in Brabant, Limburg en naargelang de bodemstructuur, in andere streken of provincies.

Ruilverkavelingsprojekten, weinig ekologischer inzichten en een ineenstorting van de vraag naar hout, zorgden voor een bijna dramatische achteruitgang van biotopen. Gelukkig begint men stilaan meer en meer interesse te tonen voor hagen, heggen, houtwallen en houtsingels.

Vooreerst zijn ze belangrijk als transportweg voor wilde planten en dieren en vormen ze voor talrijke organismen een refugium waar ze zich kunnen terugtrekken, omringd door de vijandige landbouwzone (biociden, monokulturen, verstoring,...). Een aantal vogels zijn bijvoorbeeld afhankelijk van houtwallen, zoals klauwier en geelgors, om er maar enkele te noemen. Terwijl das en vos, maar ook kleinere zoogdieren rechtstreeks bedreigd zijn, wanneer dit biotoop zou verdwijnen. En dan spreken we nog niet van planten, insecten, reptielen,...

Maar naast hun biologische rijkdom, hun waarde als landschappelijk element en de gunstige invloed op de waterhuishouding dringt het behoud van houtkanten zich op. Men heeft immers (her)ontdekt dat zo'n begroeiing een zeer goede schuilplaats kunnen bieden aan vee, en dit zowel tegen de felle zon als tegen stormwind en neerslag. Een verhoogde melkproductie bij melkvee werd bijvoorbeeld reeds vastgesteld. Maar bovenal heeft zo'n windscherm als evident gevolg een afname van de windsnelheid en een positieve beïnvloeding van het mikro-klimaat, zodat ook de vruchtbare bodem wordt beschermd tegen wind- en watererosie. Struiken en bomen helpen dus mee om woestijnvorming tegen te gaan! Vandaar dat de nadelen (voedselkonkurrentie, oogsten drogen trager, oppervlakteverlies,...) meestal niet opwegen tegen de voordelen.

Zo wordt (rond boomgaarden) het vroegtijdig afvallen van fruit voorkomen, de gewassen slaan niet meer neer, brandhoutproductie, vruchtenpluk, voorkomen van sluipwespen en insectenetende dieren,...

SOORTEN BEGROEIINGEN

Onder een **houtwal** verstaan we een wal of een berm die door de mens werd opgeworpen, begroeid met aaneengesloten bomen en struiken. Houtwallen deden (of doen) vaak dienst als

vee- en windkering of perceelmarkering. Kenmerkend is de rijkdom aan wilde fauna en flora, en dit door de vage grenzen die gevormd worden tussen de moslaag, de boomlaag en de tussenliggende etages van de houtwal.

Houtsingels daarentegen zijn meestal aaneengesloten elzen, vaak langs een weg of beek. Vooral tijdens voor- en najaar treft men er veel trekvogels (vooral zangvogels en roofvogels) aan, die er rust en foerageermogelijkheden vinden.

Nauw hieraan verwant zijn **heggen en hagen**. Ze bestaan uit vele soorten bomen en struiken, waaronder sleedoorn, meidoorn en andere doornachtige struiken. Het geheel vormt een ondoordringbare haag die kan dienst doen als weideafsluiting, dwarswal (in overstromingsgebieden), en zelfs (vroeger dan) als militaire vestingwal (cfr. W. Alleijn die in "Houtwallen in het boerenland" citeert uit Caesar's De Bello Gallico). Heggen groeien wel spontaner op en worden maar onregelmatig gekapt, terwijl hagen veel intensiever worden onderhouden. Belangrijk is wel het feit dat deze houtaanplantingen (soms gereguleerde opslag) rijke biotopen vormen. De bloemen verzekeren voedsel voor tal van insecten, waaronder honingbijen (belangrijk voor de landbouw en fruitteelt), terwijl de vruchtdragende heg een waar mekka is voor zangvogels en tal van reptielen en kleinere zoogdieren. En voor de mens natuurlijk: denk maar aan bramen, rozebottels, vlierbessen,... Bovendien blijkt er een interessante onderbegroeiing te bestaan met klimop, gevlekte aronskelk, fluitekruid, gele dovenetel enz...

Het moet duidelijk zijn dat knotwilgen, hagen, heggen, houtsingels en houtwallen ekologischer belangrijke functies vervullen. Naast hun biologische rijkdom, betekenen ze vaak ook een thuishaven voor insectenetende insecten- en vogels. En daarmee is het verband met de landbouw gelegd. Het is verheugend vast te stellen dat men om diverse redenen vanuit landbouwkundig oogpunt terug interesse krijgt voor deze langgerekte struwelen. Het beleid zou daarom meer rekening moeten houden met deze biotopen, hetzij om woestijnvorming te voorkomen, hetzij om meer ekologischer gerichte motieven. En bovenal voor het behoud van ons toch wel fraaie platteland.

Dirk Vercammen

FLOORDAMBOS TE MELS BROEK BLIJFT BEDREIGD

De perikelen rond het Floordambos en de belendende landbouwzone blijven voortduren. Na de demagogische lobby-kampanje van de vzw Brabantse Golf, is de Bond Beter Leefmilieu van start gegaan met een behoudskampanje. Immers het Floordambos is een aktie méér dan waard. Dat zeggen niet alleen de natuurstudieverenigingen en prof. Symoens (VUB), maar ook het Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie. Deze laatste instantie stelt onomwonden: "De golfrecreatie is onverzoenbaar met de hoge biologische en unieke bodemkundige toestand waarin het Floordambos verkeert". De Bond Beter Leefmilieu verstuurde een open brief aan de heren ministers Dewael en Pede, de frakties van de Vlaamse Raad en de leden van de Hoger Raad voor het Natuurbehoud. In een steunaktie onderschreven tientallen grote verenigingen tevens de oproep van de Bond Beter Leefmilieu, de werkgroep Leefmilieu en Verkeersveiligheid Melsbroek en de Bedrijfs-gilde der Witlooftelers (Boerenbond) om het Floordambos en de landbouwzone van de ondergang te redden. De aktie gaat ondertussen onverminderd voort.

DV

MARIENE MILIEU IN VEILIGE HANDEN

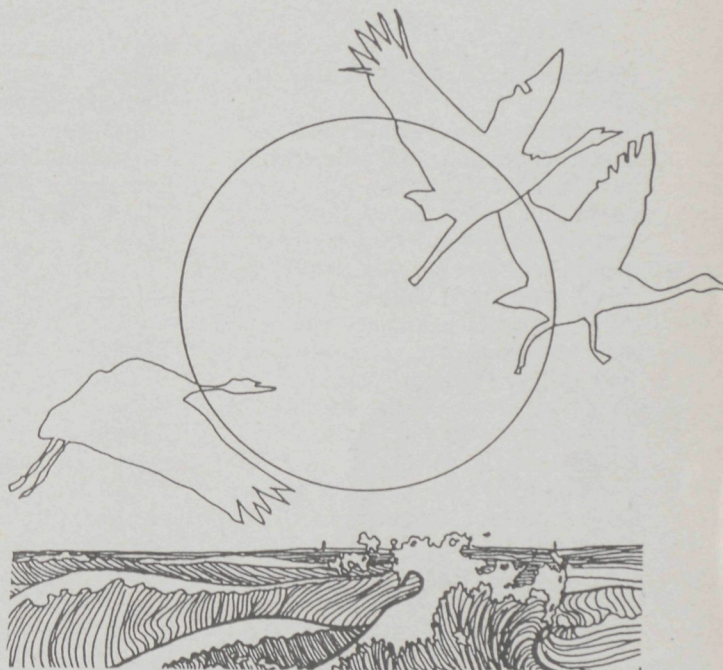
De werkgroep Noordzee, die in 1984 opgericht werd door de Bond Beter Leefmilieu, draait na een jaartje rust weer op volle toeren. Als voorbereiding voor de nieuwe Noordzeekonferentie van november 1987 in Londen, wordt niet alleen op het regionale vlak, maar ook met vertegenwoordigers in Duitsland, Nederland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Skandinavië regelmatig overleg gepleegd om gezamenlijke eisen te kunnen formuleren voor de redding van de Noordzee.

Deze werkgroep formuleert zijn taken als volgt:

- overleg en samenwerking bevorderen inzake Noordzeeproblematiek, zowel op plaatselijk, landelijk als op Europees vlak;
- inventarisatie van de verschillende aspecten van de zeevervuiling;
- verzamelen van betrouwbare wetenschappelijke gegevens en onderzoek terzake;
- via juridische weg de vervuilers ertoe verplichten de milieubelastende activiteiten te staken;
- door het verspreiden van publikaties, inrichten van gespreksrondes, filmvoorstellingen en voordrachten, zowel de bevolking als de beleidsmensen bewust te maken en te sensibiliseren.

Praktisch gezien wordt er maandelijks vergaderd in Oostende. Ook kwam een handige folder "De zee... is ons een zorg!" van de pers.

Iedereen die prijs stelt op een milieuvriendelijke kuststreek, een bloeiende zeevisserij en de bescherming van het mariene milieu in het algemeen kan een financieel steuntje bijdragen

door een storting op rekeningnummer 001-1672982-02 van het "Steunfonds voor een schone Noordzee", Paulusstraat 3 te 8400 Oostende. Waarvoor dank.

LG

europa

Tijdens zijn algemene vergadering in december 1985 heeft het Europese Milieubureau (E.E.B.) zijn uitvoerend comité gemandateerd om de inschrijving van de **stedelijke problemen** te bekomen in het vierde aktieprogramma leefmilieu. Dat zou moeten bijdragen tot de verbetering van het leefmilieu in de steden en tot het behoud van het architectonisch erfgoed. Daarom vraagt het Europees Milieubureau een subsidiëringsbeleid specifiek gericht op het stedelijk milieu. Het suggereert ook dat enkel steun aan projecten zou verleend worden als deze werkelijk geïntegreerd zijn in het stedelijk milieu. Daarbij vraagt men de oprichting van Europese zones waarvan het architectonisch erfgoed moet beschermd worden als Europees erfgoed.

Ter ondersteuning van deze eisen werden acht opties uitgewerkt. Tekst daarvan krijg je op aanvraag bij het E.E.B., Vautierstraat 29, 1040 Brussel, tel. 02/647.01.99.

LG

GREENPEACE OP ANTARKTIKA

In februari werd een expeditie van Greenpeace naar Antarktika gestuurd om te wijzen op de imminente gevaren die dit werelddeel bedreigen. Deze expeditie had ook een "politiek doel". Greenpeace lanceerde de Antarktika-deklaratie, een principeverklaring voor het toekomstig "beheer" van Antarktika. Deze deklaratie garandeert volledige bescherming voor het Antarktisch milieu, en werd plechtig "in gebruik" gebracht op 1 februari 1986, uiteraard in Antarktika zelf. De Antarktika-deklaratie is een internationale petitie die de wereldpark-principes bevat; een Zuidpoolverdrag van de gewone man, als het ware. Meer dan honderdduizend mensen, in 27 landen, hebben dit reeds ondertekend, als ondersteuning voor de eis dat Antarktika een wereldreservaat moet worden.

Greenpeace en verscheidene andere milieu-organisaties hebben op die datum Antarktika zelf tot wereldreservaat uitgeroepen. Dit heeft geen strikt wettelijke betekenis, maar het is wel een symbool voor de wens van mensen in de hele wereld, dat Antarktika moet bewaard blijven in al zijn schoonheid en ongereptheid, beveiligd tegen diegenen die het willen vernietigen in hun honger naar financieel voordeel. Deze actie van Greenpeace ging uiteraard in Brussel niet ongemerkt voorbij! Men kreeg hier een nieuwe "ambassade" bij: de Wereldreservaat-Antarktika-ambassade, compleet met vlag en wapenschild. Ze is gevestigd op het nieuwe (!!) adres van Greenpeace: Waverse Steenweg 335, 1040 Brussel, tel. 02/647.87.65.

HB

EVERGREEN ZOEKT VRIJWILLIGERS

Voor de verdere uitbouw van een kringloopcentrum zoekt de vzw Evergreen vrijwilligers die enkele uren per week willen komen werken met vrijstelling van stempelkontrole. Evergreen, Van Boeckellaan 52 te 2500 Lier, tel. 03/489.08.05.

LIMBURGS WATERRIJK GEBIED BEDREIGD

In het zuiden van de gemeente Zutendaal situeert zich een moerassig gebied van ongeveer 7 ha. Op zich zegt dat weinig of niets, ware het niet dat de vzw Orchis er enkele jaren geleden begon met natuurbeheerswerken. Ploegen, maaien, kappen en andere werkzaamheden veroorzaakten een biologische verrijking van dit terreintje, waar nu reeds 73 verschillende vogelsoorten broeden. Voor kruidachtige planten is dit Orchis-gebiedje van onschatbare waarde. Door de geleidelijke overgang van nat naar droog, hoog naar laag, vestigden zich niet minder dan 291 verschillende soorten. Vrijwilligerswerk zal deze soortenlijst nog gevoelig doen toenemen. Ook medewerkers van het L.I.S.E.C. onderstrepen de waarde van dit "wetlandje". Het ministerie van openbare werken en de Dienst voor scheepvaart willen dit mekka voor plant en dier opspuiten met materiaal, afkomstig van de verbredingswerken van het Albertkanaal.

Orchis probeert deze onomkeerbare vernietiging af te wenden door erop te wijzen dat er zich een gebied met reservaatwaarde heeft ontwikkeld. Personen die geïnteresseerd zijn, kunnen contact opnemen met Orchis, Zilverdennenlaan 37 te 3762 Gellik-Lanaken, tel. 011/71.58.18.

DV

HEIDE IN LIMBURG

De heide en de Limburgse Kempen zijn, of beter, waren één. Van de uitgestrekte heidevlakten die de Limburgse Kempen gedurende eeuwen hebben gedomineerd, blijft slechts zeer weinig over: de heide werd teruggedrongen in enkele reservaten en ze wordt er met veel zorg in leven gehouden. Dat deze inspanningen zeker de moeite waard zijn, wil het Provinciaal Natuurcentrum, dat tot de bescherming van dit merkwaardige landschap wil bijdragen, aantonen in zijn edukatieve werking over dit landschap. In dit kader organiseert men in augustus

van dit jaar een heide-studie-verblijf te Rekem-Lanaken van 18 t.e.m. 22 augustus onder de naam: "Heide in Limburg: een natuur en cultuurmonument". Het biedt geïnteresseerde natuurliefhebbers de mogelijkheid om onder deskundige leiding met dit belangrijk relictlandschap kennis te maken. In dit studieverblijf wordt aandacht geschonken aan alle aspecten die de heide voor ons zo belangrijk maken. Voor de geïnteresseerden: contact opnemen met het Provinciaal Natuurcentrum, Populierendreef 30 te 3620 Rekem-Lanaken, tel. 011/71.44.44.

BUITENDIENST VOOR NATUURBEHOUD

In 1985 werd de uitbouw verdergezet van de Dienst voor Natuurbehoud (A.R.O.L.). Tevens werd het Vlaams Instituut voor Natuurbehoud opgericht en werd de Hoge Raad voor Natuurbehoud vernieuwd en anders gestructureerd. De Belgische Natuur- en Vogelreservaten dringen echter sedert lange tijd aan op de installatie van buitendiensten voor de dienst natuurbehoud van A.R.O.L. Het aanduiden van minstens één natuurbehoudskonsulent per provincie en de werving van geschoold personeel op het gebied van natuurbehoud, wordt immers gezien als een essentiële stap in de richting van een kwalitatief onderbouwd natuurbehoudsapparaat in Vlaanderen.

DV

RS

GREENPEACE BLOKKEERT TRANSPORT ORGANISCH LOOD.

In februari blokkeerden 12 Greenpeace-activisten het treintransport van het zeer toxisch organisch lood, gebruikt als antiklop middel in benzine. Deze blokkade had plaats waar de wagens "A.K. Chemie" verlaten, in het kleine stadje Biebesheim nabij de Rijn.

Greenpeace wil met deze actie protesteren tegen het transport van dit gevaarlijk produkt, en vraagt de stopzetting van de produktie van organisch lood als antiklop middel in benzine. Het eisenpakket van Greenpeace is dan ook gecentreerd rond het invoeren van de loodvrije benzine ter vervanging van de te verbieden gelode benzine, om zo de schadelijke effecten van deze loodadditieven op de gezondheid en het milieu tegen te gaan.

RS

DIAREEKS ZURE NEERSLAG

De Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming is steeds begaan geweest met de bossen en hun rijke wetenschappelijke waarde. Vanuit die bezorgdheid en het objectieve studiewerk, werd men onmiddellijk gekonfronteerd met de problemen ten gevolge van de zure neerslag. Niet alleen in de Middeuropese bossen zijn de effecten merkbaar, maar ook in de Skandinavische meren en onze Hoge Venen.

Met het doel de scholen en geïnteresseerden over zure neerslag te informeren, realiseerde JNM een nieuwe diareeks met bijhorende geluidsband en tekstbrochure. De 80 dia's illustreren 4 grote luiken: een inleiding in de milieuproblematiek, een definiëring van verzuring, de effecten ervan en een zoektochtje naar mogelijke oplossingen.

De diareeks wordt verhuurd voor de prijs van 300 frank (100 frank verzendingskosten + 500 frank borg niet inbegrepen) of wordt verkocht voor de som van 3500 frank. Aanvraagformulieren kan men op volgend adres bekomen: JNM, t.a.v. Thierry Dumortier, Kortrijksepoortstraat 140 te 9000 Gent.

DV

NATUURATELIERS VOOR JONGEREN

De vzw Natuurateliers voor Jongeren organiseert - tijdens de schooluren op aanvraag en op vaste zaterdagen - boeiende ateliers voor 6 tot 12-jarigen, waar telkens één thema uit de natuur aan bod komt. Onder de geestdriftige en kundige leiding van hoofdanimator Marc Petit worden braakballen opengepeuterd en muizenbotjes gedetermineerd, met plaaster en glas wordt een echt mierennest ineengeknutseld, onder de stereomikroskopen worden harige spinnen bestudeerd... Tijdens de ateliers wordt gebruik gemaakt van de infrastructuur en het didactisch materiaal van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Meer inlichtingen bij de vzw, Vautierstraat 26 te 1040 Brussel, tel. 02/648.04.75 (dinsdag tot vrijdag van 8.45 uur tot 9.15 uur.)

LG

BEVEREN EN EBES

In een persmededeling meldt het Aktiekomitee ter Beveiliging van het Leefmilieu op de Linkeroever (ABLLO) dat het gemeentebestuur van Beveren aan zelfstandigheid verliest onder druk van het kernenergiepark te Doel, en dit ten gevolge van financiële belangenvermenging. Van het huidige kernenergieplan gaat reeds een dusdanige druk uit dat ABLLO de reële vrees uitdrukt dat een bijkomende vijfde kerncentrale deze invloed nog zal vergroten. ABLLO roept op om deze nefaste ontwikkeling krachtig te bestrijden.

GS

RUILVERKADELINGEN EN BEEKREGULERINGEN...

Het ziet er de komende jaren niet goed uit voor onze klatende beekjes, die meanderend hun weg zoeken doorheen onze agrarische landschappen. Zoveel is duidelijk na opgemerkte uitspraken van de nieuwe gemeenschapsminister voor landinrichting, P. Deprez. Zo vraagt hij voor 1986 een ruilverkavelingsbudget van 860 miljoen, bijna een verdrievoudiging van de huidige budgetten. Bovendien wil hij eindelijk werk maken van de beeken rivierreguleringen. We citeren: "De waterlopen zijn de enige componenten in de landelijke ruimte die niet werden aangepast aan de doorgedreven verstedelijking en industrialisatie van het Vlaamse gewest en daar moet dringend aan worden verholpen." Voor "polders en wateringen" vraagt de gewestminister een verhoging van 275 miljoen frank naar 470 miljoen frank. Terloops gezegd: wie gaat en kan dat betalen? B.N.V.R. zal alleszins in de schoot van haar vereniging een werkgroep "Landbouw en Natuurbehoud" oprichten. Geïnteresseerden kunnen zich bij de B.N.V.R. opgeven: Vautierstraat 29 te 1040 Brussel, tel. 02/648.37.46.

DV

KURSUSSEN

Dialogo Werkgroep Technologie (DWT) wil mensen bewust maken van het technologisch gebeuren waarin we leven. Zonder vastgeroeste ideeën probeert DWT een kritische en actief betrokken houding tegenover energievoorziening, wonen en werken, voeding en landbouw, milieubeheer en afvalverwerking, verkeer,... te stimuleren.

Eén van de werkinstrumenten hierbij zijn vormingskursussen onder de vorm van werkweken, studiedagen en bijscholingssessies: tegelkachel, studiereis alternatief Engeland, zuinig en zonnig bouwen, zonneboilers, waterkracht, hernieuwbare energie, fietsen, zure neerslag, gezonde voeding, schooltuin, technologie op school...

De meeste voorgestelde thema's kunnen op aanvraag naar plaatselijke groepen in een aangepast, op maat gesneden vormingsprogramma worden gegoten. Zorg voor minimum 12 deelnemers en een aangepast lokaal. Meer inlichtingen over deze kursussen kan je krijgen bij Dialogo Werkgroep Technologie, Blijde Inkomststraat 109 te 3000 Leuven, tel. 016/23.26.49.

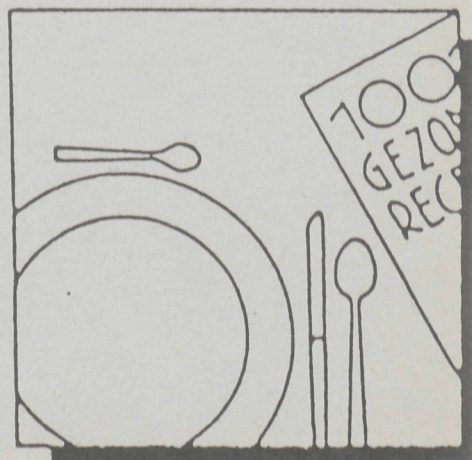
MDP

JNM EN KERKUILEN

De Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (J.N.M.) is zonet van start gegaan met een kerkuilenproject. Men plant een heleboel inventarisatietochten, voedselonderzoeken aan de hand van braakballenstudie en het bejiveren van een grotere bescherming voor deze in Vlaanderen uitstervende vogelsoort.

Langs deze weg vraagt de vogelwerkgroep van de JNM gegevens op in verband met hun verspreiding. Wie een koppeltje weet broeden geeft dit dan ook best door. Alhoewel de juiste lokaties niet worden gepubliceerd, wil men wel kontakten leggen met de eigenaars of beheerders van kerken, boerderijen of andere vestigingsplaatsen van kerkuilen, met als belangrijkste doel het verzekeren van broedgelegenheid voor deze uilen. Inlichtingen bij: Jan de Boe, Lindenhoeckje 3 te 1970 Wezembeek-Oppem.

DV

AARDGAS

Milieuvriendelijk

publicaties

De wereld van de insecten; Martin van der Donk & Teo van Gerwen; 176 blz.; 1985; Het Spectrum, Bijkhoevelaan 12, 2110 Wijnegem, tel. 03/353.98.00; 795 fr., boekhandel.

Deze Spectrum-Natuurgids laat de lezer (en kijker) kennis maken met de insectenwereld: levenswijze, gedrag, bouwprestaties, camouflage-truiks, zintuigen, geluid- en geursignalen, hun voedsel en de manier waarop ze dat verzamelen,... Er wordt ook aandacht besteed aan hun ecologische functie: welke is deze bij de instandhouding van het evenwicht in de natuur, hoe belangrijk is hun rol bij de bestuiving van gewassen? Met talrijke kleurenfoto's.

Gids voor de bouw- en verkavelingsvergunning; Frans Wastiels & Dirk Lindemans; 182 blz.; 1985; U.G.A., Stijn Streuvelstraat 73, 8710 Kortrijk-Heule, tel. 056/35.58.81; 795 fr.

Gids die de ondoorzichtigheid wil doorbreken bij de talrijke administratieve formaliteiten en de te volgen procedures die er nodig zijn voor het bekomen van een bouw- en verkavelingsvergunning. In hoofdzaak bestemd voor de kandidaat-bouwer en de mensen die hem bijstaan: architect, aannemer, bouwpromotor, landmeter, notaris en gemeentelijke ambtenaar.

Bestuur voor Monumenten en Landschappen: jaarrapport 1984; 96 blz.; 1985; A.R.O.L., Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel, tel. 02/513.99.20; 50 fr., rek.nr. 000-2001776-84.

Jaarverslag van het Bestuur voor Monumenten en Landschappen (de vroegere Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg), waarin aangegeven wordt hoe het bestuur gestructureerd is en hoe het in de dagelijkse realiteit funktioneert.

Dossier verkeersbrigadiers; 10 blz.; 1986; V.T.B.-V.A.B., Sint-Jakobsmarkt 45-47, 2000 Antwerpen, tel. 03/234.34.34; gratis.

Dit dossier bevat een aantal voorstellen tot wijziging, aanpassing en aanvulling van de wetgeving in verband met de verkeersbrigadiers, die tot nu toe slechts zeer terloops in ons verkeersreglement vermeld worden.

 Gebruik van afvalhout; J.E. Kramer, J.W.A. Lustenhouwer, J.C. van Weenen & M.A.C. Brinkkemper; 93 blz., 1985; Ministerie van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer, Postbus 450, NL-2260 MB Leidschendam, tel. 00/31/70/20.93.67; 18,5 gulden, giro 751 ten name van Distributiecentrum Overheidspublicaties, Postbus 20014, NL-2500 EA 's Gravenhage.

Literatuurstudie waarin de milieu- en energie-aspekten worden nagegaan van diverse verwerkingsmethoden van afvalhout. Daartoe zijn verschillende afvalhoutstromen naar kwaliteit en kwantiteit geïnventariseerd, en zijn vervolgens de verschil-

lende verwerkingsmethoden voor deze stroom aangegeven.

Energiebesparings- en milieu-aspekten bij de verwerking van kunststofafval; R. van Duin & T.A. Joziassie; 81 blz.; 1985; Ministerie van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer, Postbus 450, NL-2260 MB Leidschendam, tel. 00/31/70/20.93.67; 17,5 gulden, giro 751 ten name van Distributiecentrum Overheidspublicaties, Postbus 20014, NL-2500 EA 's Gravenhage.

In dit rapport zijn de energie- en milieu-aspekten van de verwerking van kunststofafval nagegaan. In het algemeen blijkt hergebruik van kunststofafval de voorkeur te hebben boven andere verwerkingsmethoden.

Bosbeheer en bosreservaten in Polen; M. Van Miegroet; 74 blz.; 1986; Onderzoekscentrum voor Bosbouw, Geraardsbergse Steenweg 267, 9231 Gontrode; tel. 091/52.21.13; 100+50 fr., rek.nr. 103-2071326-56.

Rapport over het Poolse bosbeheer, als neerslag van een tiendaags verblijf aan de bosbouwfakulteit van de landbouwuniversiteit te Warschau door M. Van Miegroet.

Milieuvriendelijk tuinieren in sier-, moes- en fruittuin; Joachim Breschke; 192 blz.; 1985; Kluwer Algemene Boeken, Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne, tel. 03/324.78.90; 475 fr., boekhandel.

Behandelt alle belangrijke onderdelen van modern tuinieren: van bodemverbetering, compost, teeltwisseling en gewaskombinatie tot informatie over gazons, één- en meerjarige planten, bollen, knollen en heesters. Voor een groot aantal kruiden, groente- en fruitsoorten worden beschrijvingen en praktische teeltaanwijzingen gegeven. Er wordt ook ingegaan op het beschermen en opslaan van fruit, de bestrijding van schadelijke insecten, de wereld van de rozen, water geven en het nut van giftige planten in de tuin.

Steeds de titel van het gewenste boek vermelden, indien men bestelt via een rekeningnummer.

De goedkoopste manier om een boek in het buitenland te bestellen is via een internationale postwissel. Speciale formulieren hiervoor zijn in de postkantoren verkrijgbaar.

De vermelde publicaties kunnen allemaal geraadpleegd worden in de milieubibliotheek van de Bond Beter Leefmilieu.

Enkel de boeken met her recyclage-embleempje werden op kringlooppapier gedrukt.

Dirk Serneels

kalender

Van 26 maart tot 27 april loopt in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29 te Brussel, een tentoonstelling over **insekten en spinnen van metaal** (skulpturen en tekeningen) van de Duitse kunstenaar Hans Jähne. Geopend alle dagen van 9.30u tot 12.30u en van 13.30u tot 16.45u.

Van 7 tot 11 april organiseert Elcker-Ik Antwerpen een **rondrit langs milieuvriendelijke bedrijven en projecten** in Vlaanderen; inlichtingen: Elcker-Ik, Breughelstraat 31, 2018 Antwerpen, tel. 03/218.65.60.

22, 24 en 29 april in Gent: cyklus **Geschiedenis van de energieproblematiek**, ingericht door V.V.I.A.; inlichtingen: Postbus 30, Postkantoor Maria Hendrikaplein te 9000 Gent-12, tel. 056/35.91.02; kostprijs: 50 fr. per avond voor leden, 75 fr. voor niet-leden.

23 april: jaarlijks kongres van de Vlaamse Federatie voor Planologie met als thema **"Stadsherwaarderingsgebieden als komponent van gemeentelijk ruimtelijk beleid: een evaluatie"** in de Aula Maior van de U.I.A. te Wilrijk. Inlichtingen: V.F.P., Sint-Kwintensberg 27, 9000 Gent, tel. 091/24.25.48.

25 en 26 april in Gent: Kongres over de geschiedenis en het industrieel erfgoed van de betonarchitectuur; georganiseerd door V.V.I.A. (zie hoger), kostprijs: 900 fr.

26 april: Nationale campagne **Wereldwinkels**; staat mede in het teken van vijftien jaar wereldwinkels in Vlaanderen; inlichtingen: nationaal sekretariaat van Oxfam-Wereldwinkels, Nieuwland 35-37 te 9000 Gent, tel. 091/23.01.61.

27 april en 4 mei of 1 juni en 8 juni: stadswandeling **"Ken je Leuven?"** inl. Elcker-Ik Leuven, Blijde Inkomststraat 115, 3000 Leuven.

Zaterdag 3 mei: studiedag: De toekomst van de fosfaatindustrie; zie blz. 9.

4 en 5 juni: seminarie **"Waarheen met industrieel afval"**, inl. VUB, prof. A. Buekens, Pleinlaan 2, 1050 Brussel, tel. 02/641.32.50.

7-20 september 1986: The management of hazardous wastes, cursus, Newcastle upon Tyne/London, inl. British Council, Galileelaan 5 te 1030 Brussel (± 825 fr.).

1987 Europees Milieujaar en de 4de biënnale van de Milieufilm (U.K.).

BL/LG

ILLUSTRATIES

Blz. 1, 4, 5 & 7: Aktiegroep Polders Leefmilieu; blz. 6: Belgisch Staatsblad; blz. 11: "Geen atoomafval in zee" (Uitgeverij Lont, Amsterdam); blz. 14 & 15: publiciteitsfolders; blz. 16 & 18: archief Milieurama; blz. 22 & 24: Guy Albarre; blz. 23: Patrick Mons; blz. 26: Provinciaal Natuurcentrum Limburg; blz. 28: Dialoog Werkgroep Technologie.

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE:

Aarlenstraat 25, 1040
BRUSSEL.
Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT:

300 Fr. te storten op rek.nr.
427-9082201-48 van de Bond
Beter Leefmilieu v.z.w.
Steenabonnement: 500 Fr.
Buitenland: 350 Fr.
Los nummer: 40 Fr.

HOOFDREDAKTEUR:

Dirk Van Melkebeke

REDAKTIESEKRETARIS:

Dirk Serneels

MEDEWERKERS:

Marie Aeles
Hendrik Buekens
Tania De Buck
Annemie De Jonge
Mark Depaepe
Lieve Grauls
Ann Kenis
Bea Lootens
Raf Stoop
Geert Suy
Jean-Luc Van den Eede
Dirk Vercammen

LAY-OUT:

Mark Depaepe

TIKWERK:

Marie Aeles
Tania De Buck

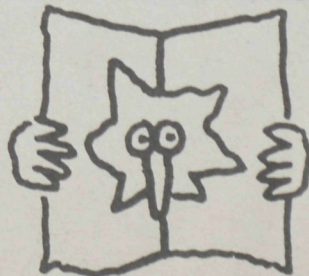
VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Dirk Van Melkebeke

COPYRIGHT:

Overname van artikels wordt
aanbevolen, mits schriftelijke
toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 20 woorden gevormd worden; naast de omschrijving is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing verschijnt er op de eerste en vijfde verticale rij een reeks van 4 alternatieve energiebronnen. Opgelet, het woord onderaan de eerste rij loopt door bovenaan rij vijf. De oplossingen dienen ons voor 5 mei te bereiken: **Milieu-rama Puzzelen, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel**. U hoeft ons enkel de naam van de vijf alternatieve energiebronnen op te sturen. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieu-rama van juni.

A/AR/BEEN/BEER/BUIS/DE/DE/E/EL/FLES/GAAI/GISCH/JE/KAS/KO/LAAR/LE/LIE/LIE/LO/MAN/MEEL/MEST/MO/NE/NERTS/NEUS/NI/NOOT/O/O/O/OOL/PA/PAAR/PE/PEN/PET/RI/SCHOT/SEEN/TAN/TEL/TI/TOR/TRI/TRIET/UM/VER/WAAL/WIE/WORM/ZEN.

Oplossing van het januari/februari-nummer: 1. Aanrijding; 2. Drinkwater; 3. Milieuheffing; 4. Imago; 5. Naverbranding; 6. Incident; 7. Stekene; 8. Tihange; 9. Raffinaderij; 10. Arsenikum; 11. Trilgas; 12. Isolering; 13. Elfenbankje; 14. Vogelkers; 15. Oehoe; 16. Oeloe; 17. Ringfazant; 18. Roofmijt; 19. Uranium; 20. Inpoldering; 21. Meldingsplicht; 22. Tessenderlo; 23. Effluent; 24. Lama.

Het te zoeken begrip uit het Vlaams milieubeleid: Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu.

Uit de juiste oplossingen werd Anita Van den Berghe uit Brugge als winnares geloot. Zij zal eerst-daags een boekenpakket ontvangen.

BOEKENPAKKET TE WINNEN

1. Natuurbeschermingsvereniging	
2. Zwaar metaal	
3. Afvoerkanaal voor water	
4. Made van de meeltor	
5. Radioactieve waterstof	
6. Olifantstand, ivoor	
7. Geïmporteerde loofboom	
8. Dieselmotor	
9. Gevolg van de bio-industrie	
0. Kunststof-verpakking	
1. Brusselse rioolrivier	
2. Pinda	
3. Zuidamerikaans beertje	
4. Giftig bewaarmiddel	
5. Milieuvriendelijk	
6. Tropische (kooi)vogel	
7. Arend	
8. Snobistisch kledingstuk	